

310. IX. 69.

EN FRAMTIDSMAN,

TECKNING UR SPRÅKSTRIDERNAS TIDEHVARF.

AF

ANDERS ALLARDT.

KOTKA, *Hfors* 1888.

A. BÄRLUND.

Pris: 1 mk 50 p*ä*.

UNIV. BIBLIOTH.
* 1899 *
HELSINGFORS

310. IX. 89.

EN FRAMTIDSMÅN,

TECKNING UR SPRÅKSTRIDERNAS TIDEHVARF

AF

ANDERS ALLARDT.

KOTKA,
A. BÄRLUND.

Helsingfors,
J. Simelii arfvingars boktryckeri-aktiebolag,
1888.

En Framtidsman.

I.

Det var en frisk september-morgon. Himmelen var höglå; blott här och där drogo några hvita strömoln. Morgonfriska, klarögda skaror strömma muntert fram och åter, upp och ned längs gatorna från och till torget.

En hvarken kort eller lång, hvarken groft bygd eller späd ung elegant med guldbågade glasögon kom trippande ned längs gatan mot torget liksom hade äfven han något att beställa där. Då han kommer fram till torget, häjdar han farten och skrider långsamt framåt, i det han låter blicken glida utöfver det brokiga virrvarret af torgvaror och försäljare och försäljerskor och köpslagande i de mest olika kostymer. En trädgårdsmästare prisar afsiktligen — då den fine herrn går förbi — sina goda körsbär och sina präktiga plommon, men denne kastar blott en flyktig blick på frukterna och skrider lika lugnt och säkert förbi här som han redan gått förbi den långa raden af äppel, päron, ost m. m. Emellanåt saktar han farten och nästan

stannar. Han lyssnar då på de samtalande, girig att veta, om de tala finska — detta är ett mycket intressant göra — han lefver ju midt i språkstridernas tidehvarf. Står någon tyst, afgör den elegante unge mannen dock genast om personen i fråga är af finsk eller svensk härkomst — ty man kan se det!

Men hör han finska, så fröjdas han. I Skråköping — vi vilja kalla staden så — funnos väl för närvarande ännu icke så stor procent finska talande — men den måste här liksom i de flesta af landets städer ökas mer än den svenska och detta med nödvändigheten af en naturlag. Många söka sig ju nu förtiden till städerna, hvilkas portar lyckligtvis stå öppna för hela landet. Och dessa svenskar måste ju redan själfva för sina barns skull skaffa sig finska tjänare, tils förhållandenas tvång slutligen förfinskar dem — allesamman. Han log. Han såg huru den svenska bildade klassen med eller mot sin vilja inom närmaste framtid skulle förfinskas. Och då följde nog af sig själf den svenska allmogen efter. Och hade engång fennomanin hunnit detta mål, då hade den vunnit »halfva världen!»

I dessa ljufva betraktelser stannar han framför en skock dufvor, som i kuttrande samspråk frukostera för att sedan fröjda sig åt höstsolen och sommarminnena under takåsarne.

De gå just nättopp ur vägen för de vandrande, som trampa fram genom skocken. Den elegante unge mannen sträcker fram handen och lockar på dem; hans vackra regelbundna drag lifvas och hans bruna ögon glänsa till litet. Dufvorna se misstroget upp.

De hysa synbarligen misstanken, att människans välvilja och vänskap äro farliga ting att bygga på. De flyga upp och slå sig ned i närheten af några hölass.

Han vänder af ned mot hamnen. Då och då kilar en frisk septembervind in på den trånga, krokiga gatan och då den möter en munter och öfverdådig kamrat, som kommer in på gatan längs en tvärgränd, famna de hastigt om hvarandra i lustig brottning och sno om med hvarandra så att stora massor sand hvirfla upp i luften. Så förena de sig och kasta i pojkaaktig uppsluppenhet all denna sand i synen på dem, som skola fram. Och sanden tränger i ögon och mun, och i näsan tränger gammalt dam, som suttit mellan svettdrypande murkna skosulor eller malats sönder under hjul och blandats samman med alla möjliga ämnen, som bidragit till dess unkna lukt.

Men ute vid hamnen finner han det jämförelsevis lugnt. Solen baddar mot magasinens väggar och de ligga i lä för vinden.

I en grönmålad soffa sitter i den unga lindallén en yngre man, klädd i en luggsliten grön rock och d:o byxor.

Den elegante kastar i förbigående en blick på den i soffan sittande, stannar liksom öfverläggande, vänder sig mot den grönklädde och frågar på finska, i det han ur ett fodral tager fram en papyross: »Har herrn stickor?»

Den tilltalade flyger upp som om man tryckt på fjädern till en mannekin och vänder ut och in på sina fickor med en feberaktig tjänstfärdighet. »Nej, magister

Noeffling, jag har icke; men kom till gården här närmast till höger — jag bor där».

»Nej, tack, icke är jag så... så noga om häller»; sade magistern; i det han blottade ett par rader hvita vackra tänder och begynte aflägsna sig.

»Nej, gode magister Noeffling, kom nu», sade den ödmjuke mannen med största oro tecknad i sina drag. »Jag har ock någonting annat att tala med magister Noeffling om.»

»Hvad då?»

»Jag skall säga det sedan», sade den ödmjuke, »men kom nu gode magister Noeffling; jag vänder mig till magistern, därför att jag vet, att Ni är en finskt-sinnad man».

»Huru känner Ni mig; jag har ju blott varit några veckor här i staden?» sporde Noeffling smått nyfiken, smått smickrad.

»Åh, därunder har Ni redan hunnit skaffa flere elever till den unga finska skolan här i staden, efter hvad jag hört», svarade den ödmjuke. »Icke skulle jag häller i denna sak vända mig till andra; men jag vet, att Ni skall förstå mig och jag skall nog i framtiden vedergälla Eder det besvär Ni möjligen kan ha för min skull.»

Äfven med mindre öfvertalning hade väl herr Noeffling följt honom åt.

»Det är min värkstad, mitt namn är Laiho», sade han och pekade in på ett fönster, där flere ur af olika slag visade, att han var urmakare. Inne i det trånga värkstadsrummet satt en gosse och arbetade. Laiho

bad Noeffling stiga på vidare i rummet intill, ett trångt kyffe, uppfyllt af en tung tobaksatmosfär, blandad med öångor.

Där inne låg raklång på sängen en välklädd kort mansperson och ögnade i en bok. Då han såg Noeffling stiga in, slog han fast boken och steg upp, i det han lätt rodnade, då han såg att Noeffling med en kort granskande blick öfverfor honom.

Han hade mörkt hår, bruna ögon och svarta uppåt tvinnade mustascher. Han var omsorgsfullt klädd; men hade byxorna instuckna i stöfvelskaften. Det var svårt att afgöra hvilken samhällsställning han innehade.

Granskningen måtte icke ha utfallit till hans fördel; ty Noeffling vände sig om med sidan åt honom och knapprade med fingrarna mot bordsskifvan liksom helt ock hållet försjunken i egna betraktelser.

»Är herrn peterburgare?» frågade efter några ögonblick herr Noeffling på svenska, i det han vände sig om.

»Nej», svarade denne kort. Noeffling ångrade, att han gjort frågan.

Men Laiho som åter inträdt, stälde en flaska vin på bordet och afbröt den tunga stämningen med orden: »Nej, nog kännes ju karelaren lätt igen på den tjocka nacken».

De begynte skratta alla tre. Noeffling presenterade sig och skakade hand — ett halft dussin gånger. »Jaså, var det Rajala?»

»Ja».

»Känner icke magister Noeffling Rajala? Det är han som skrivit den där roliga berättelsen i

Uusi-Suometar — för resten blott garfvare till yrket liksom jag urmakare», fortsatte Laiho presentationen.

Magister Noeffling hade visserligen aldrig fäst sig vid någon berättelse af Rajala i Uusi-Suometar; men han skyndade sig emellertid att taga den unge författaren under sitt beskydd. Han sprang därför fram och gaf Rajala ett halft dussin handtryckningar och tackade honom hjärtinnerligt. »Herr Rajala är skald och har någonting att taga vara på», försäkrade Noeffling, i det han ännu ett halft dussin gånger tryckte hans hand.

»Jo, han har så mycket där hemma i kistan otryckt — — alntals», försäkrade Laiho med varm beundran, lysande ur de små grönblå ögonen.

»Åh, var tyst», svarade Rajala snäsigt; därpå tillade han blygsamt, vändande sig mot Noeffling: »Icke är jag skald; det är blott sådant där smått omedelbart efter naturen. Fotografi. Det kan — tänker jag — litet hvar och en, som har öga för lifvet och dess mångbrokiga förhållanden. Hvad gör man väl med ögon, som icke se?»

»Icke kan hvar och en skrifva; icke kan jag t. ex. skrifva, fast jag nog har godt hufvud ock. Icke kunna håller andra skrifva, fast de äro lärda herrar. Se där-till hjälper icke lärdom, det är liksom medfödt», begynte åter Laiho.

Han hade emellertid fyllt i tre glas vin.

»Får det lof att vara ett glas, magister Noeffling?»

Den elegante Noeffling hade blifvit högst intresserad af sina nya bekantskaper. Det var visserligen midt på blanka förmiddagen och det i lag med två.... två

.... han visste icke rätt hvad han skulle tänka om dem; men, att de hållit frimåndag i dag, det tykte han sig märka. Han tog dock sitt glas och klingade helt hjärtligt med dem.

»Nog är lärdomen bra», återupptog Rajala. »Jag har mycken respekt för lärdomen och för dem, som äro lärutare än jag.

»Nog är det så», tillade urmakaren, som blifvit allt mer och mer kuragiös. »Hade jag haft mera lärdom, hade jag nog kunnat bli en prydnad för mitt fosterland, äfven jag».

Då han såg, att Noeffling log litet, fortsatte han: »Du lärda bror eller ärade magister Noeffling — ursäkta, att jag sade bror, men det må nu icke för resten vara så farligt håller — är du icke bror med mig, så är du väl med någon annan och är i alla fall bror — du ärade magister Noeffling skrattar; men det säger jag och det kan ingen tro, hurudan lust jag haft att gå framåt. Icke så mycket för min egen skull, utan för att visa åt världen att jag är finne», skrek han. »Och nog kan det hända, att jag kan bli något, och då skall jag nog komma ihåg dig, högtärade magister Noeffling, om du vill hjälpa mig. Och jag måste bli något; jag har en sådan inre drift, som jag ej sett hos någon annan. Men hvad jag blir, skall jag bli det finnarne till berömmelse och mig själf och mina vänner till fröjd och fromma. Men du måste hjälpa mig, högtärade herr magister. Jag har nu ej råd att betala din hjälp, men jag skall i en framtid nog löna dig så att du får ränta på ränta på hvad du gjort för mig».

»Hvaruti skulle min hjälp bestå?» sporde Noeffling

»Se här, får det icke lof att vara litet mera vin?»

Noeffling hade läpjat på glaset af artighet och ville icke dricka mer. Han fann dessutom icke rätt behag i detta slags ödmjukhet, som i följande ögonblick åter kunde slå öfver i egenkärlek och stortalighet.

»Se det är så, att han länge sysslat med ett perpetuum mobile», upplyste Rajala.

»Där ha vi det!» tänkte Noeffling. En misräkning stod tydligt att läsa i hans ansikte.

Han teg.

»Jag är blott en fattig urmakare», återtog däremot Laiho, i det han med en nervös, för den som mycket anlitat glaset, karakteristisk åtbörd, slog ut i luften. »Jag är blott en fattig urmakare, men vet du, ärade herr magister, nog har det varit naturens mening att göra mera af mig än en simpel urmakare. Nog är jag en af dem, som skola hamra på tidens stora ur och där föra visarna framåt».

Noeffling såg smått förlägen ut; han var icke mera säker på, om det var enfald, dryckenskap eller sinnesförvirring, som talade.

»Ja, vet du, ärade herr magister, se icke så förvånad på mig. Se, skulle icke naturen menat något med mig, så skulle den ta mig f-n icke skänkt mig så stora gåfvor. Jag talade engång ock med magister Kingelin — men han är dum, dum som en bässe — det är liksom hade han icke gått i skola en dag häller. Han visste icke engång hvar man skulle få lyfta priset, när man hade perpetuum färdigt — och det var

ändock 600,000 mark och det stod därom för några år sedan i tidningarna. Låt det ock vara fast blott 100,000; men hvilken ära vore det icke för oss finnar, om jag, en riktigt renhårig finne, kunde skapa perpetuum mobile, som ingen i hela världen förut kunnat åstadkomma».

»Tro mig, herr Laiho, Ni gör klokast i att slå bort de tankarne. Den som skrifvit något om ett pris i tidningarna, har drifvit öppet gyckel. Hela världen vet ju, att perpetuum mobile hör till omöjligheterna», invände magister Noeffling.

»Omöjligt! hah! Jaså, omöjligt! Nej, jag säger, att det icke är omöjligt. De som försökt sig på saken, hafva varit opraktiska, det vill med andra ord säga: de hafva icke känt till praktiken så grundligt som jag. Jag är urmakare och jag vet nog, huru kuggarna skola gripa in i hvarandra, för att det hela skall gå, vore det ock på själfva det hjul, som skaparen satt i rörelse, och som låter himlakropparne röras omkring hvarandra. Godt har jag äfven att påbrå. Min fader var omnäjdens skickligaste kvarnbyggmästare. Godt hufvud har jag äfven och goda betyg, fastän jag gått bara helt obetydligt i skola. »Får jag lof att visa mina betyg?» »Se här» sade han och tog från hyllan i vrån några gulnade flottiga papperslappar.

Men Noeffling ville icke se dem. Rajala menade äfven han, att det var barnsligt af en sådan karl, som ville utföra slikt, som ingen annan i världen kunnat, att komma fram med några simpla betyg-lappar».

»Får jag se ditt perpetuum?» sporde Noeffling.

»Nej», svarade perpetuum-mannen och log illparigt

liksom han därmed velat säga, att han visst icke var så dum. »Fins det icke någon professor i Helsingfors, på hvilken jag skulle kunna lita?» sporde han Noeffling.

Noeffling nämde namnet på en man, som genom sin literära värksamhet gjort sig i hög grad förtjänt om den unga finska literaturen.

»Ah, tuo Suomen kansan syöjä!» utropade Laiho med indignation.

»Nog är han nu åter lika god fennoman som du och jag», svarade Noeffling. Han fröjdade sig emellertid åt den goda disciplinen inom det fennomanska lägret. Mannen i fråga hade för ett antal år sedan vågat hysa en från partiet divergerande åsikt och tvärt hade alla de fennomansksinnade tidningarna med hufvudstadspressen i spetsen utmålade honom så pass, att denne perpetuum-mobile-man — och väl tusenden med honom — ännu denna dag som var, hade den vackra uppfattning af hans lifsgärning, att han var en »Suomen kansan syöjä».

Emellertid plågade det Noeffling, att Laiho så oomtviveradt bedömt magister Kingelin. Det besvärade honom så mycket mera, som han tyckte, att Laiho stälde äfven honom på samma nivå. Det skulle väl för hvar och en annan varit tämmeligen likgiltigt, hvad en sådan karl som Laiho tänkte, men för Noeffling var det icke så alldeles likgiltigt och hvarför det icke var så, det skall af det följande nog framgå.

Han tog småningom på sig en min af öfverlägsenhet och djupt allvar. Det var som hade han redan genom sin blotta uppsyn velat säga till Laiho, att han

med sin skarpsynthet helt och hållet genomskådat honom. Men därför att han så djupt såg in i människohjärtat — därför kunde han ock lättare öfverse med det bristfälliga och därför fans hos honom kärlek nog att söka upprätta det som var felaktigt och bristfälligt hos syndaren».

»Det gör mig godt att höra, att herrarne äro så varmt intresserade af den finska saken; men å andra sidan smärtar det mig att se herr Laiho förslösa så mycken kraft och begåfning på ofrukt samma företag och märglösa drömmar. Blif en duktig arbetare i ditt fack och du skall därigenom mera, än du tror, gagna den finska saken; ty det är fastslaget, att tiden är inne, att vi själfva böra fatta tömmarna på hvarenda plats här i landet — och kunna vi bli herrar i denna stadt är det mycket värderikare än att ha uppfunnit perpetuum mobile eller hvilken annan sinnrik fundering som hälst i världen».

»Nog har man ju här försökt då och då; men staden är ändock så svensk, att det icke går«, svarade Rajala.

»Nå, det gör ingenting; svenskarne här i landet blifva ofta nog rätt goda fennomaner, blott man har rätta sättet att gå tillväga», sade Noeffling öfverlägset leende.

»Ja, kanske det nu går, då vi fått magistern med oss», svarade Rajala.

Noeffling såg litet misstroget upp. Han visste icke rätt säkert, om denne gycklade med honom eller menade det han sade på fullt allvar.

»Nå, ja», sade han, »kommen blott ihåg, att röste-
talet numera är begränsadt och att en god handtvär-
kare har sina modiga 25 röster. Men tyst skall alt
ske, så att ej några spår märkas. — Det skall alt vara
så stäldt, att ideerna växa och tankarna tändas lik-
som af sig själfva. De böra uppstå liksom vinden, så
att ingen vet hvarifrån den kommer.

Då Noeffling kom ut, skakade han först frustande
på sig liksom han yelat skaka af sig alt det unkna,
som fans där inne i den tjocka, af öångor blandade
tobaksatmosfären. Å andra sidan var han dock nöjd
med sina nyförvärfvade bekantskaper. De voro icke
att förakta desse män. För resten bör den, som vill
vinna ett stort mål, ha både förstånd och mod att be-
gagna hvarje resurs, som står honom till buds. Och
han var en handlingens man med hufvud och hjärta
på rätta stället. Han log, då han tänkte på perpe-
tuum-mobile-mannen. Han skulle själf arbeta på ett
perpetuum mobile och det på ett sådant, som icke hörde
till omöjligheternas område. Han skulle sätta ett sinn-
rikt hjul i rörelse och kuggarne i hjulet voro de finska
talande i Skråköping och äfven de svenske antingen
de nu redan voro finsktsinnade eller framdeles skulle
bli det.

Och hvad han här i Skråköping påbegynte i smått,
skulle han sedan på andra mera betydande orter full-
följa i stort samt slutligen, ja slutligen lik en stor fö-
reträdare sitta vid gröna bordet i senaten och länka
fosterlandets öden efter sitt hufvud — så vidt man i
vårt arma fosterland kan göra det.

II.

Det var hjudning hos konsul Broman. Magister Noeffling infann sig i förhållande till seden på orten mera sent. Det fans i den rikt upplysta tamburen knapt en hängare, som icke var öfverfylld med kläder. Hela stadens societet var ju samlad.

Magister Noeffling mönstrade sig hastigt i spegeln. Icke ett damkorn kunde han upptäcka på sin nya moderna frack. Nöjd och belåten med sig själf, med håret glättadt och chapeau-claquen under armen, trädde han i salen, där äldre damer sutto i olika grupper och samtalade så högt och gält, att de just nättopp kunde höra sina närmaste grannar.

Som en artig och väluppfostrad ung man egnar och anstår, slog magister Noeffling sig till en början ned bland tanterna. I rummet till vänster syntes en flock unga damer.

»Ni har väl redan hunnit bekanta er med magister Noeffling?» sporde fröken Lilli Nackström telegrafchefen eller såsom han i staden för korthets skull kallades Chefen.

Han log till svar liksom han menat, att hon nog af förrigt bort veta, att han var den förste att taga sig an en främling, som kom till orten.

»Hvad tycker Ni om honom?» sporde hon åter.

»Nog tror jag för min del, att han är en akkvisition för orten», försäkrade Chefen.

»Värkeligen?» sade fröken Lilli.

»Nå ja, han är ju så utmärkt treflig och behaglig», tillade fröken Agnes och låtsade i öfrigt stor likgiltighet.

»Skada blott att han är en sådan fennoman», sade student Lindström.

»Han är visserligen fennoman, men en mycket nobel sådan — alldeles utmärkt fin till sitt väsen — alls icke så'n där burlak, som nutidens unga magistrar ofta äro och som gör, att man nära nog förlorar respekten för hela magistergraden», svarade Chefen.

Han hoppades mycket godt af Noefflings stora sällskaplighet, en egenskap hvilken han skattade högt. Själf hade han icke stort annat att uträtta än att sällskapa. Telegrafisterna skötte telegrafkontoret. Han själf satt inne i sin rymliga lokal i gungstolen med de långa armarna i kors och vaggade af och an, någon gång för omväxlings skull ögnande i en tidning, väntande och väntande tils han kunde gå på visit eller i sitt gästfria hem »se folk hos sig».

Efter en stund sporde han i sin tur med ett halft undertryckt löje i ena ögonvrån: »Magister Noeffling har väl redan stiftat fröken Nackströms bekantskap?»

»Ja visst; vi ha redan råkat sammanträffa flere gånger», svarade hon otvunget.

»Jo, jag tänkte det. Det var redan andra dagen

han var här, tror jag, som han frågade mig, hvem den där »ståtliga vikingaflickan» var, då fröken Nackström gick förbi.

»Herre min Gud! Menade han mig?» frågade fröken Lilli och skrattade hjärtligt, i det ögonen strålade och hon visade tvänne rader de hvitaste tänder.

Fröken Agnes log äfven.

»Han skall vara så framstående?» sade hon, vädjande till Chefens omdöme.

»Nåh!» svarade student Lindström.

»Ja, så säger man», sade Chefen med den öfvertygelse och värdighet han alltid förstod att inlägga i sitt tal. »Han skall ha sin doktors- och sin professorsdisputation färdiga att tryckas».

»I hvilket ämne?» frågade student Lindström smått ironiskt.

»Antagligen är det något språkvetenskapligt. Han har vistats i Sibirien och skall ha korgar med anteckningar därifrån — hvad det nu må vara».

»Nå, det är väl inga afhandlingar det, vet jag», skrattade student Lindström och gjorde sig viktig. »Icke ha hans afdelningskamrater så höga tankar om honom».

Chefen tänkte gifva ett giftigt genmäle, men hindrades därigenom att Noeffling, rekommenderande sig hos tanterna, styrde kurs rakt mot rummet till vänster och slog sig ned bredvid fröken Lilli. Då han såg student Lindström, steg han upp och hälsade på honom med att tre gånger trycka hans hand. En uppmärk-

sam betraktare hade dock kunnat finna, att något hos Lindström berörde herr Noeffling oangenämt. Han försökte väl låta sina ögon stråla lika vackert och sympatiskt som förut under kvällen, men de vägrade nu i någon mån att göra sin tjänst. Strålglansen var genombruten och det tyktes som hade den sträkt sig öfver blott $\frac{3}{4}$ af ögat. Likaså kom det ett stramt drag kring munnen liksom hade något sammandragit tvänne på hvar sin sida af näsan gående ansiktsmuskler.

Den i många fall skarpsynte Chefen märkte det och tänkte: »Vädrar han manne i Lindström blott en motståndare eller skulle det kanske vara något från det flydda, som obehagligt berör honom?»

Magister Noeffling tog åter plats bredvid fröken Lilli och försökte underhålla sig med henne.

Fadern, konsul Nackström, en fetlagd femtio-åring med kopparröd nässpets och stora hornbågade glasögon, som gåfvo yttermera skärpa åt ett par stora kloka ögon, sällade sig äfven till gruppen.

»Nå, men säg mig, bäste magister Noeffling, hvarför väsnar och bråkar man där i Helsingfors så med den språkfrågan? När man ligger så här i en småstad, kan man icke följa med och icke hinner man håller».

Chefen såg oförmärkt på student Lindström och log i mjugg.

Ganska riktigt! Magister Noeffling hade knapt hunnit börja utreda frågan, förrän student Lindström gjorde invändningar och det i mycket het och häftig ton. Var det icke oförskämtd af Noeffling, tykte han, att komma

hit till en svensk ort, där man icke sysslat med språkfrågan, och så här oförsynt färglägga förhållandena och drifva en hänsynslös propaganda midt för näsan på Lindströms egen högvördiga person.

Magister Noeffling vände sig emellertid mot sin motståndare — de andra voro det ju icke — men konsul Nackström steg tvärt upp och gick vidare.

»Det var dit han ville komma», tänkte Chefen och log.

Emellertid gick konsul Nackström upp till hörnsoffan i salen, där hans hustru, tant Hilma, satt i oskyldigt småstadssamtal med tant Milma, tant Amanda och ännu några andra tanter.

»Det är förskräckligt, hvad den mänskligheten blifvit stridslysten nu för tiden», började han. »Hvart man än vänder sig, så har man den välsignade språkfrågan. Där nere gräla de om tidningen Morgonstjärnan. En del säga, att det är en religiös tidning; andra vilja tro på, att det är den mest ogudaktiga i hela landet, emedan den oförsynt slår mynt af religionen för fennomanska ändamål.

Tant Hilma lät, från det han begynte tala om Morgonstjärnan, med en viss oro sina hjärtliga, kloka ögon hvila på tant Milmas och tant Amandas anleten — de höllo, Jess bevarer oss väl, tidningen. Och då hon såg, att det flammade till på tant Milmas panna och at vecken och skrynklorna kring tant Amandas mungipor blefvo alt djupare, lät hon sina vackra ögon tala ett alt lifligare teckenspråk med sin man, som dock obekymradt och kallblodigt fortsatte. Då han nu omsider

slutade, svarade hon för att mildra intrycket af hvad han sagt: »Hi — ja, hvar och en, tror man, kämpar nog för det han anser rätt. Några göra sig skyldiga till större, andra till mindre öfverdrifter. Hi — ja, ja, ja».

»Jag måste ock ut att taga tidningens redaktör i försvar, jag», fortsatte konsul Nackström. Då student Lindström sade, att han var den störste jesuit han kände, svarade jag: »Nå, ändå Leo XIII?»

Det blef en kort obehaglig tystnad. »Det är ändå bra märkvärdigt», tog tant Amanda ampert till ordet »Det är ändå bra märkvärdigt, hvad somliga nu för tiden fått väder i munnen; man får icke mera vara i fred hos folk; hvart man än går, känner man sig som bland fiendtliga linjeskepp».

Ett stramt drag lade sig för ett ögonblick öfver konsul Nackströms soliga anlete; ögonens pupiller riktades som tvänne pistolmynningar mot tant Amanda. Följande ögonblick log han åter och sade: »Jag förutspådde, att det så skulle gå, då man gick åstad och alldeles i onödan stiftade den finska klubben här i staden. Och var icke det hin! Liksom hade man icke haft nog af den redan, så gick man och bildade den svenska efter — jag har icke skrivit in mig i någondera».

Tant Hilma satt och vändades; men så gick han då ändtligen.

Då han kom in i herrarnes rum, var han idel belåtenhet. »Där ute bland fruntimmerna är det strid och örlig», sade han storskrattande. »Det böljar i hela salen

och tant Amanda tror sig vara ett fiendtligt linjeskepp och är färdig att gifva med bredsidan öfver glatta laget hih! hih! hih! hah! hah! hah!»

Emellertid samlade sig allt flere åhörare omkring magister Noeffling och student Lindström. Då och då afbröt en skrattsalva de stridande. Så, då Noeffling sporde: »Men du var ju en tid själf rätt en duktig fennoman?»

»Som sådan har jag aldrig erkänt mig, ehuru jag hade vissa fennomanska ansatser; men man råår icke för att man blir klokare med åren.»

»Tror Ni icke, att Finland vore lyckligare, om landets befolkning vore homogen?» examinerade Noeffling.

»D. v. s. om yksi mieli — yksi — kieli — teorin blefve fullt konsekvent genomförd!» inföll student Lindström leende.

»Svara mig blott på frågan», fortsatte Noeffling sin examen.

»Lyckligare! — nej ingalunda!» svarade Chafen, som ville gälla för liberal, men blifvit varm af striden: »Vi svenskar här i landet hafva alltid gått i spetsen och hoppas äfven för framtiden kunna tjäna landet som hittills — i hvarje händelse kunna vi göra anspråk på att kunna räknas till de lojalaste bland medborgare. Till och med den egentliga finska befolkningen torde — där den icke blifvit upphetsad af nationalfäfänge och obetänksamme, icke engång alltid fullt tillräknelige agitatorer — finna, att svenska språket här i landet är nödvändigt. Och jag kan icke engång begripa, hvarför man — mer eller mindre öppet, förstås, söker utrota

det. Någon fara för den finska nationalitetens bestånd har ju aldrig funnits och skall aldrig finnas. Men detta språk är ju vårt lands styrka. Genom detta stå vi i andlig förbindelse med hela Norden, med en elfva millioner människor, utom att hela vårt föregående kulturarbete är svenskt. Att utrota svenskan vore ju att afskära det andliga lifvets pulsådorr. Svenskan har ju dessutom varit våra stora mäns språk, är ju Runebergs språk».

»Runeberg i all ära», svarade student Lindström; »men jag håller på svenskan, emedan den är mitt modersmål och emedan det fins en svensk befolkning i landet, hvilken jag genom blodsbandet tillhör».

»Är icke eljes magistern svensk till härkomst och språk?» frågade Chefen. »Noeffling, Noeff — ling. Den där ändelsen ling ljuder så svensk».

»Med glädje kan jag upplysa» inföll Noeffling lifligt, att jag icke har en droppe svenskt blod i mina ådror. »Noeff», torde väl betyda ny, ling återfinnes i tyskan. Noeffling kallade sig min stamfader sannolikt därför, att han var hemma från Nyenskantz, som då ännu tillhörde Sverige«.

»Men sade du icke engång, att din mödernesläkt kan räkna sina anor ända upp till Ragnar Lodbrok?» sporde student Lindström.

»Ja, men det har visat sig vara en myt; däremot går den upp till Hornarne«.

»Ja, det var ju sant», sade student Lindström leende, »och om Hornarne går det en sägen, att de ha Caesars blod i sina ådror — altså» —

— »har äfven jag Caesars blod i mina ådror», skrattade Noeffling. Han tog saken på skämt; men man såg dock, att han njöt af, att historien om Caesars blod blef känd.

Då emellertid Chefen fått språkfrågan in på ett så kordialt område, steg han upp och gick in i herrarnes rum.

»Nå, du har vunnit ditt syftemål i afton», sade han leende till konsul Nackström.

»Ja, när de äro så'na helvitis åsnor allihopa, både finomaner och svekomaner», sade konsulen, i det han blängde åt sidan på några fennomanska »skolmagistrar», som sutto i soffan och i stillhet förargade sig öfver hans »oförskämdhet och dryghet».

»Jag tror jag måste säga som min vän Gorjatschin brukar: »Nog laga de oss än till ryssar allihop».

Men då värden kom in och var orolig för språkfrågan, som öfveralt ventilerades, svarade konsul Nackström: »Ja, ja man måste nu för tiden taga språkfrågan med i beräkning, hvad man än företager sig. Vore jag ännu minuthandlare, skulle jag slå upp min butik i ett gathörn, med ingång från hvardera gatan. På ena sidan skulle jag spika upp en finsk skylt, på den andra sidan en svensk. Pengarne skulle naturligtvis strömma i samma kassa och varans värde icke öfverklagas tjih, tjih, tjih». Och belåten med sig själf skred han vidare.

Då Noeffling kom hem, hade han mycket att fundera på. Han såg visserligen, att de svenskt sinnades antal i Skräköping icke var stort; men han såg tillika,

att de ännu icke »väkte» ändock icke voro så lätta att vinna för fennomanin, som han hade trott. Kanske skulle det dock lyckas honom — hos damerna till en början. Fröken Agnes, hade han sett, höll alt för Guds ord, hvad han än sade, men hvad tänkte fröken Lilli? — hon hade under den dumma dispyten med Lindström sagt ingenting, blott då och då sett upp på honom med sina stora intelligenta ögon. Hvilken åsikt hyste hon? Att han icke var henne motbudande, hade han dock tykt sig förmärka. Kanske skulle det dock lyckas honom — hos damerna till en början.

III.

Oagister Noeffling hade som skolgosse bland kamraterne icke haft anseende för att äga synnerliga kunskaper. Han hade visserligen läst ett och annat populärt arbete — med hvars satser han sedan sökte briljera, men de mera tänkande märkte ganska lätt, att alt blott var stäldt på effekt. Så var han den tiden en utomordentlig fritänkare, som vämjdes vid dem, som trodde, och var själf öfvertygad och sökte öfvertyga andra därom att han, om han blott engång blef i tillfälle därtill, skulle slå själfva erkebisken på fingrarna.

Ännu under sina första studentår var han af sina f. d. skolkamrater hållen för en barnslig snobb, men vann däremot en viss beundran i en och annan klick bland fennomanerna. Hans hötviska skick, stora umgängesvana och intelligenta utseende imponerade. Detta alt gjorde honom till en verklig salongskarl — och just sådant folk behöfde man den tiden, då man tänkte eröfra hufvudstaden i ett rapp.

Ursprungligen var han icke fennoman; men småningom blef han det och var hans fennomani i början till stor del ett slags snobberi, hvarmed han sammanparade tron, att det att vara fennoman, var detsamma som att

äga vyer. Denna hans fennomani hörde naturligtvis till det allra beskedligaste slaget. Men så kom det för honom, att han icke i all evighet kunde leka vid universitetet — något måste han ju bli och något duktigt ändå, uppbyren som han varit alt sedan han blef student. Han skulle till en början bli pedagog — för att skaffa sig en operationsbasis — sedan, ja det sade han aldrig helt ut — han nämde blott, att han nog hade material till mera än en doktorsdisputation, blott han bara fick tid på sig, men tankarna lekte därvid kring stolarna vid gröna bordet i senaten — nog hade man förut börjat som simpel småstadspedagog. . . . Från denna tid var hans fennomani af rödaste slag.

Huru skulle hans förmåga och hans förtjänster om fosterlandet annars bli bemärkta!

I Skråköping »värkade» han från morgon till kväll och hand i hand med sitt »värkande» gjorde han visiter och dref propaganda. För att höja befolkningen i sedligt hänseende — den stod dock jämförelsevis högt — stiftade han en nykterhetsförening. Han gjorde det utan tvifvel af ädel värksamhetslust, men bar tillika på den baktanke, att han på detta sätt skulle komma i så mycket lifligare beröring med småborgarne och de arbetande klasserna.

Rajala och Laiho, som nu helt och hållet blifvit hans män, hade i uppdrag att hvar på sitt håll värfva medlemmar. Hans lilla arbetsrum liknade denna tid ett viktigt affärskontor. Småborgare, arbetare, då och då äfven en herreman sutto de tider på dagen han var

ledig längre eller kortare tid inne hos honom, än i nykterhetsföreningens, än i finska klubbens ärenden.

Till de förre hörde en och annan, som ville frälsas och som hade behof däraf; andra åter ville hindras från att bli drinkare. Några bland småborgarne och arbetarne ville ha blåbandet som ett patentmärke mot allt hvad starka varor hette. De buro det icke af fruktan för att bli drinkare, utan emedan de funno det för sig i sina små förhållanden i hvarje hänseende fördelaktigt. Det blef framförallt billigt; ty de behöfde icke nu bjuda sina gäster punsch och vin, utan endast kaffe och te. Men de utgjorde just själfva kärnan i nykterhetsföreningen — jämte de ledande, förstås — och gäfvos föreningen anseende, ty de stodo starka mot hvarje frästelse, höllo sitt blå band i hälgd och föllo icke.

Åtskilliga af stadens mera betydande fennomaner hade slutit sig till föreningen — de utgjorde naturligtvis de ledande. Icke blott i nykterhets- utan äfven i språkfrågan följde och understödde de Noeffling troget, ehuru de voro till det yttre något reserverade. Hans företagsamhet gjorde honom ock i många fall till deras ledare. De stodo visserligen mången gång och kisade med kritiska, misstroagna blickar, i det de frågade sig, hvilken ända den eller den saken kunde taga. Lyckades han, voro de beredde att lämna honom understöd; misslyckades han, ovetades de på de s. k. „vikingarne», d. v. s. motståndarne och sade, att han var lika tanklöst radikal som de — alldeles samma taktik som de i tidningarna sett de »gamla ledarne» i huf-

vudstaden följa. Men förmådde Noeffling intaga en plats — så hade han dem nog som goda bundsförvandter och med sina breda ryggar utestängde de motståndarne och försvarade då jämte honom det eröfrade området — alldeles som de »gamla ledarne» i hufvudstaden — alt under det de beklagade för motpartiet, att han, en så talangfull man, var så bornerad.

I synnerhet var magister Noeffling ovärderlig vid de tillfällen, då finska klubben stälde till någon festlighet — och sådana tillstädes numera ofta — ingen bland de gamla kisande underskattade mera dessa tillställningars betydelse. Förut hade dylika fester varit dödande tråkiga, så tråkiga, att de knapt en hel afton kunnat kvarhålla ungdomen, äfven om den varit fenomansk. Men med Noeffling hade det kommit något gladt in i klubbens lif. Bland barn och fruntimmer och äfven herrar, som voro könlösa i språkfrågan, kom den ena efter den andra till dessa tillställningar; nykterister voro visserligen de ledande och det var icke i allas smak; men så fann man å andra sidan, att man kunde roa sig billigt, och det var ju dock det viktigaste af alt.

Årsfesten skulle dock i år öfverglänsa alt, hvad man hittills presterat, hette det. Noeffling arbetade denna tid oförtrutet — så flitig hade han aldrig varit. Under sin studenttid hade han visserligen ock nedlagt mycken tid på dylika saker — men han hade då ofta gett studierna på båten för ett par dagar, en vecka eller så. Men nu hade han en tung tjänstgöring, som på inga villkor fick försummas. Tillika

skulle han uttänka och inöfva tablåer — förbereda sig på att hålla tal — dekorera salen och därvid anskaffa hvar minsta småsak. Han beundrade icke så litet sig själf och sin värksamhetsförmåga — så stor drivande kraft hade han aldrig trott sig om att äga — och med allt detta måste han fördubbla sin värksamhet som agitator d. v. s. agitera, för att få folk upp på festen; hvartill hade annars alla hans ansträngningar tjänat? Och härvid kunde han dock stundtals falla i drömmier, i hvilka han lät sig behagligt vaggas in. Men snart rykte han sig med kraft upp till förnyad värksamhet, tils han åter öfverraskade sig med att gå i samma tankar. Hans drömmar lekte dock icke nu som förr kring taburetterna i senaten, de dvaldes mycket närmare, de rörde sig kring »vikinga-flickan» fröken Lilli Nackström, flickan med de kloka, själfulla ögonen och den runda hakan och de fylliga, vackra läpparna — och långt bakom henne — det stora eldfasta järnskapet med de väldiga sedelpackorna — en samling mycket rarare och intressantare än hans stora korgar med ordförteckningar, på hvilkas värde för doktorsafhandlingen han till och med själf altmer och mer började tvifla.

Ja, skulle han redan våga bjuda henne på Finska klubbens årsfest eller skulle han icke? Det var frågan.

Därom kunde han icke bli ense med sig själf. Kom hon blott på festen var därmed mycket vunnet. Hon skulle få än mera klart för sig, hvilken viktig roll han här spelade — och det måste naturligvist befrämja hans vidare planer. För hennes skull hade han ju

dock så öfverhöfvan ansträngt sig vid detta tillfälle. Men om hon icke kom? Och hvarför skulle hon icke komma? Icke stälde föräldrarne åtminstone hinder i vägen för henne. Fadern var ju blott affärsman; mycket klipsk karl utan tvifvel; men utan sinne för några högre sträfvanen, en veritabel knoddnatur, som icke hade något heligare intresse än att samla penningar, dricka toddy och spela whist. Han skulle nog låta sin dotter besöka ett nöje, där hon blott hade roligt.

Men modern? Han hade tykt sig förmärka, att hon med oro såg honom sväfvva kring dottern. Det var glädjande i så måtto, tykte han, att han däraf kunde sluta, att dottern icke ogärna såg honom, att hon kanske redan fattat tycke för honom; men å andra sidan var det oroande nog; det låg en viss sanning i det tyska ordspråket: »Wer die Tochter haben will, muss die Mutter smeicheln». Men hvarför var hon afvog mot honom? Var hon kanske svensksinnad? Det vore henne just likt att icke uttala sig, ehuru det i hennes sällskap nog varit fråga om saken. Han såg visserligen, att hon var mild och god, hjärtlig och gedigen, men han måste för sig tillstå, att han var litet rädd för henne. Var det kanske för att hon var så gedigen?

Dottern åter — ja, hon var en ängel, hon hade fått i arf både moderns och faderns goda egenskaper. Men månne hon var nog fördomsfri att gå på Finska klubben, då hon hörde, att af hennes svensksinnade umgängeskrets icke en enda satte sin fot därinom. Han ville tro det om henne. Hon var visst så själf-

ständig. Men var hon kanske svensksinnad? Icke det bittersta! Redan första gång han gjorde hennes bekantskap, visade hon sig ha en riktigt svärmisk vördnad för finnarne och deras hjältebragder under Torsten Stålhandskes ledning. Visserligen hade hon ock talat varmt om den sju sekler långa vänskapen med Sverige, en vänskap, hvars långvarighet och fasthet ej hade någon like, icke något motstycke — — — men — men — tänk, om han genom sin något för bullrande raska framfart »väkt» henne.

Han tvekade litet.

Hon hade väl en och annan gång understödt honom, då han uttalat rent fennomanska satser. Men så hade hon i följande ögonblick åter förklarad, att hon icke var fennoman. Hon ville vara själfständig; hon ville icke sluta sig till något parti; det såg han genast tydligt. Men berodde måhända denna »själfständighet» därpå, att saken ännu var för ny för henne? Sådant hade han sett mer än en gång förut. Det var af nöden att härvid iakttaga försiktighet.

Den svenska befolkningen hade — som helt naturligt är — under sitt seklerlånga arbete för det gemensamma fosterlandet bra nog glömt sin egen nationalitet; det visade sig dock någongång, att striden »väkte» dem. — Hade han icke själf sett huru det tillgått inom Österbottniska studentafdelningen? I ett Helsingforsbref i Uusi Suometar hade brefskrifvaren uppräknat den bland rent finska afdelningar inom studentkåren — och dock bodde i landskapet 120,000 svenskar. Och afdelningen var värkligen så finsk, att tor-

parsöner, utgångna från svenska hem, sjöngo med i »Nuijanmarssi» *) tils omslaget skedde helt plötsligt och oförmodadt — och de från svenska hem i skock med flygande fanor och klingande spel gingo öfver — förbi det liberala partiet — rakt in i den s. k. vikinga-klic-kens läger.

Nej, det var af nöden att härvid iakttaga försiktighet.

Efter att länge hafva betraktat saken från olika sidor, beslöt han sig dock slutligen att bjuda tröken Lilli. Det behöfde ju icke ligga i denna bjudning annat än vanlig artighet. Och det berodde ju för resten så ofantligt mycket på, huru en sak fördes. Och han hade ju takt och urskilning.

Han gick uppför den breda, med mjuka mattor be-lagda trappan icke utan en känning af hjärtklappning — sådan han hade känt på väg till tentamen för lau-daturen.

Han tog på klocksträngen två lätta drag nätt och jämt så att klockan pinglade, han log smått ironiskt öfver sig själf och högg i ett raskt tag, så att klockan gäلت klingade öfver hela våningen.

Fröken Lilli kom själfsvåldigt och älskligt ut från salen. Då hon såg, att det var magister Noeffling, fnittrade hon smått, stannade och rodnade liksom hade hon tänkt vända om, men så kom hon fram till dörren och öppnade, alt ännu rodnande som en ros.

Han steg in glad och förbindlig och med en älsk-värdhet och säkerhet som hade han aldrig suttit där

*) En mot svenskan riktad s. k. marsch.

hemma och kalkylerat öfver skälen för och mot. Sedan man pratat litet, kom han fram med sitt ärende. Han bad henne med sitt mest oskyldiga och älskvärda leende komma på Finska klubbens årsfest — icke så mycket som den aflägsnaste tvekan eller fruktan för afslag kunde man se i hans blick.

Hon tackade, men såg, besvärad ut. Han såg, att hennes hjärna ifrigt arbetade; var det kanske på ett afslag. Det ljusnade i hennes anlete.

»Jag vill dock först rådgöra med mina föräldrar», sade hon.

»Ja, ja, jag ville blott bjuda» sade han. »Vi ha uppbjudit alla våra krafter för att få det festligt. Icke förty vill jag dock tillägga, att det vore oss en stor fröjd och en stor lycka, om fröken Nackström komme med».

Han tryckte lätt — blott tvänne gånger — hennes hand, sprang hastigt ned för de många trapporna, gick i språngmarsch hem till sig, kastade sig på soffan och knäpte upp rock och väst. Han var säker på, att det skulle följa ett afslag på bjudningen, men han väntade dock och gick irriterad af och an på golvet, utan att kunna arbeta eller snarare utan att kunna ha sin uppmärksamhet uteslutande riktad på arbetet.

Konsulinnan, som sett att han kom ut från dem, kom in till dottern med ett lätt moln af oro, blandad med nyfikenhet, hvilande på pannan.

»Mamma, säg, skall jag gå på Finska klubbens fest?

»Gulle barn, gör i denna sak som du själf vill».

»Det är för en sak jag bra gärna ville vara med där».

»Nå?» frågade modern med en viss ängslan.

»Ja, vet mamma, det kunde annars se ut som bristande sympati för det rent finska här i landet».

Modern drog en suck af lättnad. Jaså, var det icke annat!

»Nå vet du, gulle barn, på en finsk ort kunde man ju gärna gå med; men det tyckes äfven mig som vi svenskar icke borde besöka en sådan seura, som upp-rättas i en svensk trakt här».

Dottern svarade icke; hon begynte i stället gå kring salen några hvarf, hvisslande: Ich bin der kleine Postiljon.

Därmed var den saken afgjord.

IV.

Oagen för festen var inne. Från olika delar af staden begynte gästerna sammanströmma till Finska klubben. Man hade undrat, hvilka egentligen af de högre klasserna — utom de kända fenoman-familjerna — skulle besöka festen. De skulle ej blifva så många — tänkte man. Men man bedrog sig och fick skäl att förvåna sig öfver att de ändock blefvo så många. Språkfrågan hade hittills icke spelat någon synnerligt viktig roll hvarken i stadens kommunala, ej heller i dess sällskapliga lif. Det fans därför en hel mängd beskedligt folk, isynnerhet bland damerna, hvilka icke hade någon åsikt i saken, eller hvilka för att begagna Noefflings ord till tant Amanda utgjorde »ett material», hvaraf något kunde göras. Man hade lyckats ställa det billigt — och hufvudsaken var, att man fick roa sig billigt. Personer, hvilka under senare tider nästan blifvit glömda, doko nu helt plötsligt upp. Noeffling och hans underbefäl hade ock tagit reda på, hvad det fans för folk i staden — och detta hade ju varit utomordentligt vackert, om det blott varit af rent mänskligt intresse.

De tågade tyst och sakta upp mot festlokalen.

Där vandrade Rajala och Laiho med sina fruntimmersbekantskaper. På ett kort afstånd efter dem kom

Agnes. Det tyktes som hon med afsikt gick långsamt, för att icke tillsammans med dem behöfva gå genom staden. Människorna, som sågo henne på väg till seuran, skulle kanske nog ändå säga ett och annat. Kanske gissade någon ock hvarför hon egentligen gick dit. Hon plögade ju vara så genomskinlig, att folk genast såg och visste hvad hon gick och rufvade öfver — alldeles som om hon haft det skrivet på näsan. Hon hade hälst velat flyga genom gatorna, så att ingen kunnat se henne och nu måste hon gå där som den personifierade trögheten — ty nej, för alt i världen, icke ville hon ensam komma så nära dem, att någon elak tunga kunnat tyda det, att hon gick i följe med dem. Så aristokratisk hon var!

Och se där! Där hade hon det! Lilli och tant Hilma! Där skulle hon möta dem och det bara för de där sölkorfvarnes skull. Ja, hon hade då alltid otur. Hon kände huru blodet rusade henne upp mot hufvudet och huru hennes kinder blefvo eldröda. Men hon lofvade beherska sig. Hvarför skulle hon alltid i hela sitt lif vara så osjälständig; hvarför alltid göra efter, som andra gjorde förut. Hon skulle visa, att äfven hon kunde handla på egen hand. Hon visste nog, att de trodde om henne, att hon var osjälständig. Lilli hade ju öppet sagt henne, att hon alltid misslyckades i hvad hon sade och gjorde, därför att hon alltid efterapade andra och aldrig vågade vara sig själf. Nu skulle hon visa dem, att hon vågade vara sig själf och — ännu litet mera till. De måtte blott icke understå sig att säga eller fråga något, hon skulle då minsann

nog lära dem, hvem som gick och bar på förnuftiga åsikter, hvem icke. Men då hon kom helt nära, kände hon fortsättningsvis, att hon icke var helt naturlig; tårar stego henne upp i ögonen, och det fick hon alltid, blott hon var på något sätt förlägen.

»God dag, Agnes! Hvart skall du taga vägen?» frågade Lilli liksom hon icke sett, att väninnan var balklädd.

»Dit upp!» sade Agnes och skuffade mot paraplyet, som Lilli höll i handen. Hon var brydd och hade redan helt och hållet fallit ur den roll hon tänkte spelat

»Hi — ja, jasnå», sade den hjärtliga tant Hilma och log. Hennes kloka, själfulla ögon voro lika varma som alltid. »Hi — ja, trefligt nöje! Glöm ej bort!» och så skyndade hon på, rädd, att hon denna gång icke skulle kunna vara så mild som hon ville, rädd, att hon på något sätt skulle såra».

Då de vände sig om, sågo de magister Noeffling komma emot sig. Han hälsade artigt och förbindligt.

»Nu vet jag, hvarför Agnes gick på festen i afton», sade Lilli.

»Gulle barn», svarade modern, »man skall icke till det värsta uttyda sin nästas ord och gärningar».

»Man kan emellanåt icke låta bli att tänka».

»Men gulle barn, att tala om det, kan man ju låta bli», svarade modern.

»Ja, det vet ju mamma».

Då de gått en stund tysta, såg Lilli sig om. Hon såg, att Noeffling icke gick fast Agnes. Hon tänkte ett och annat äfven härom, men sade ej något.

Agnes visste, hvem som gick bakom henne. Hon hade så gärna önskat, att han gått fast henne, men han gjorde det icke. Noeffling hoppades, att fröken Lilli skulle se bakom sig, hvilket hon ock gjorde, och då skulle hon få se, att han icke gick fast fröken Agnes.

Först i trappuppgången hälsade han och var nu ytterst förekommande och artig och hans blick var så ljuf och mild som hade han icke några ögonblick förut gått och burit på baktankar. Det såg ut som hade han alltid ansett henne för en änglaföreteelse. Han hjälpte af henne kappan, och hon visste icke ordet af — omsvajad af honom som hon var — förrän hon stod inne i salen. Hon var ännu en lång stund upptagen af sina tankar på honom. Hon hade nu fått klart för sig, hvarför han icke gått fast henne på gatan. Jo, det var idel finkänslighet och ädelhet. Han ville icke fästa uppmärksamheten vid henne, ty då hade elaka tungor lätt hittat på att säga, att hon gick på finska klubben blott för hans skull.

Så finkänslig, ädel och nobel han var! Hon satt ensam vid sidan af ett par tanter, som hon ej mycket låtsade om. Hon var ock för tillfället sig själf nog. Hon satt blott och tänkte på honom och njöt af sin lycka. Då hon en stund suttit i stilla drömmier, väpnade hon sitt öga med en pensné och tog en öfverblick af den stora festsalen. Där var i det hela taget bra tomt! Men salen var ju så stor! Här och där stodo folk i grupper eller sutto de utmed väggarna. Mest barn och ungdom från skolorna — från stadens svenska skolor! Är det för att man får roa sig för så

billigt eller är det för magister Noefflings skull, tänkte hon ofrivilligt — han måste ju vara mycket omtykt som lärare. Eller var det för magister Kingelins skull — han hade ett så svårt ämne?!

Ridån går upp.

Tablåerna voro tagna ur Kalevala och voro helt sinnrika, tyckte hon; men så var det hela ock arrangeradt af Noeffling. Hvad annars de skilda personerna i tablåerna beträffade, så, — ja Noeffling var för söt; men många bland de andra voro riktigt slående urtyper af Kalevafolket, tyckte hon.

Kom så talet till fosterlandet. En af stadens mest prononcerade fennomaner, magister Kingelin, klef upp på estraden. Han såg ut att vara vred och talade skoftals i häftig ton, kanske det var därför, att det var på svenska språket och att orten ännu icke utbytt sitt modersmål.

»Hvad må magister Noeffling skall säga om det här», tänkte fröken Agnes.

Men bakom henne skrek Laiho, som först nyligen aktats värdig blifva medlem af finska klubben och som ännu hade kvar något af sin perpetuum-mobile-högfärd: »Hvad är detta för en förb—d Suomalainen Seura, där det talas bara svenska».

»Tyst, tyst», hviskade Rajala, i det han knykte honom i rocken. »Vi äro ju på en så godt som svensk ort och få se efter viljan mera än efter förmågan. Men vänta bara! Låt tiden arbeta och efter hundra år talar ingen mera svenska här».

Och perpetuum-mobile-mannen upphörde att kno-

ta så småningom och begynte följa med det s. k. talet för fosterlandet.

Talaren lät naturligtvis våra stora män paradera mer eller mindre öfverstrukna med fennomansk fennissa. Så kom ordningen till svenska språket, som var ett främmande språk och till den svenska bildningen, som icke mer var gänelig och till det svenska folk-elementet i landet, som, därest det lät omstöpa sig i finsk form, tilltroddes en möjlighet att kunna förbättras och aktades värdigt att med vänskap omhuldas af talaren.

»Hvad skall magister Noeffling säga?» tänkte hon och såg öfver till honom; men i hans ansikte kunde hon icke läsa hvarken gillande eller ogillande. Det var märkvärdigt, tyckte hon. Men det var väl därför, att han var så ädel och human, som han för föredragarens skull icke ville låta någon märka, att han ogilla föredraget, tänkte hon. Och så hörde hon ett fruntimmer bakom sig falla i gråtkamp och så begynte hon frukta, att hon själf skulle göra på samma sätt. Hon kände redan gråten i halsen, men så såg hon efter, hvad tant Milma skulle göra; tant Milma satt emellertid helt lugn. Det flammade icke engång till på hennes panna — såsom det plägade göra, då hon var ledsen öfver något. Visserligen rätade hon på sig då och då och suckade liksom hon icke haft det rätt bekvämt — men detta var väl framkalladt af andra orsaker.

Emellertid beslöt hon att i detta fall rätta sig efter tant Milma och däraf kom det sig, att hon satt lugn under hela föredraget.

Tant Milma, som märkt, att hon suttit och betraktat henne, kom efter talets slut och uttalade sin fägnad öfver att se henne på finska klubbens årsfest. Det visade stor fördomsfrihet och själfständighet i uppfattningen, sade hon. Det var det behagligaste fröken Agnes kunde få höra, hon som alltid lidit brist på själfständighet. Och hon kände sig så duktig; hon skulle nog visa att hon var själfständig och hade sunnda åsikter. Hon riktigt önskade det någon skulle förebrå henne, att hon varit på finska klubbens årsfest.

Och så kom magister Noeffling — och så blåste hela det obehagliga intrycket af talet bort. Han fubblade litet på orden och emellanåt tyckte hon, att det var som hade han talat i kors — men det kunde han väl icke hafva gjort, kunde väl icke göra det — det skulle då vara rasande galet, nästan roligt, om han — magister Noeffling skulle gjort det — hela saken var väl blott den, att hon icke förstod rätt, hvad han sade — det hade ofta händt henne dylika missöden och hon beslöt att vara försiktig och blott låtsa som hade hon förstått alt.

Så ljödo fanfarerna — och han steg upp, bugade sig lätt för henne, smög fram mellan stolraderna vid väggen, trädde fram och höll talet till damerna. Liksom i alla dylika skåltal var kvinnan oförliknelig. Hvarken dagens sol eller nattens stjärnor, Kaliforniens guld eller Indiens diamanter tålde någon jämförelse — hon var helt enkelt oförliknelig, ett högre väsen, vår goda ängel genom lifvet, som utan henne ej hade något värde. Detta var i all synnerhet fallet med de kvin-

nor, hvilka slutit sig till det finska partiet. Hos dem fans uppoftningsförmåga, hos dem fans kärlek, hos dem fans hänförelse — de voro så ungdomsstarka som hela det finska partiet för öfrigt var det. Och han slutade med att hoppas, att Finlands alla kvinnor skulle bli besjälade af samma hänförelse, af samma åsikter och samma lefvande tro, som de, hvilka redan tillhörde det fennomanska partiet.

Fröken Agnes ögon strålade; hon fröjdade sig öfver, att hon dock kommit hit. Hon visste nu, hurudan magister Noeffling ville ha den kvinna han skulle tycka om: full af kärlek och hänförelse. Hon visste än mer. Hon hade sett af hans strålande blick, att han ville hafva just henne sådan.

På hotel d'Åker sutto Chefen och student Lindström och åto hummer. Lindström berättade om finska klubbens årsfest och nämde om att äfven Agnes var där.

»Fjops!» svarade Chefen och log sitt fina löje, bröt en ny hummersax och så var den saken slutdiskuterad.

Några dagar senare sammanträffade magister Noeffling på en födelsedagsuppvaktning med fröken Lilli och fröken Agnes. Sedan han som en väl uppfostrad ung man egnar och anstår en stund underhållit tanterna, slog han sig ned bredvid fröken Lilli. Det töfvade emellertid icke lång stund, innan fröken Agnes sällade sig till dem. Från denna tid roade det uppmärksamma tanter att iakttaga, huru samma trio vid hvarje tillfälle bildades — städse samma trio.

V.

Det var en dag i slutet af April. Något Aprilväder var det icke för tillfället. Det hade väl hela månaden varit omväxlande och nyckfullt, men i dag tyktes vintern igen för en kort tid ha kommit till välde. Det blåste i dag en kall nordanvind. Björkarne på Liljeholm, konsul Nackströms landtställe, stodo öfvergjutna med en lätt isbark, stela och frusna, och granarne suckade och våndades, i det de vemodigt sträkte sina armar mot hvarandra liksom sökande huld och tröst. Bland talgmesarne i äppelträden var det däremot lif och rörelse och en af dem slog sig ned på brädet utanför köksfönstret, struttade lifligt omkring, hackade och pickade på rutan, icke så mycket — efter hvad det tyktes — för att slippa in som icke mera för att visa, att det var ett väder, riktigt i dess smak. Men hackspetten fann, att träd och stubbar voro öfverdragna med en dubbelbark af is och att jakten på insekterne, som lågo i dvala, icke var lönande. Den satte sig icke missmodig att klaga, utan tog som en rask och resolut karl sitt parti och flög med maningsropet: »upp, upp, upp!» och satte sig i en stor gran, som stod på kökssidan af byggnaden.

Den slog sig ned på en kott och högg med sin näbb några raska tag vid dess rot.

»Ser mamma, hackspetten föll!» ropade lifligt fröken Lilli, som stod bredvid modern i hushållskammaren. Men den föll icke mycket, snart flög den med sin kott — såsom alltid — till en ihålighet som fans mellan den stora aspens stam och dess största gren. Här nedsattes kotten, efter det en gammal sådan skafats ur vägen och så började hackspetten bearbeta den för att vinna sin näring.

Men ute på träsket kom någon. Då hästen kom fram mot stranden, där det låg lätt fruset flödvatten spetsade den öronen, steg försiktigt på flödvattensisen som bågnade och brakade, sträkte sig ut till hela sin längd, så att magen nästan tog i vattnet — detta, för att göra sig så lätt som möjligt, steg så på, försiktigt och lätt, ehuru med beslutsamhet i blick och hjärta, kom till stranden, kände fast mark under fötterna, gjorde en energisk knyck med hufvudet åt sidan — och började springa upp genom allén af rundklipta, kupolformiga, hundraåra björkar fram mot »stora trappan».

»Pappa, prosten kommer, pappa», ropade fröken Lilli.

Fadern — konsul Nackström steg upp och gick till fönstret. Därpå gick han ut för att taga emot prosten, på hvilken han hälsade halft förnöjdt, halft vördnadsfullt.

Prosten, en äldre starkt bygd man, steg in. Han sade, att han i förbifarten blott ville komma in och hälsa på, då han hörde, att de voro här på sitt första vårbesök.

Ja, de hade i god tid velat taga en öfversikt af trädgården och gifva order åt trädgårdsmästaren om hvad som borde göras för sommaren.

Sedan man talat hit och dit, rodde prosten fram med sitt ärende. Det gälde folkskolan, som skulle byggas i byn, och han var i denna angelägenhet utsedd att efter ett par dagar hålla stämman med byamännen. Nu hade han emellertid tänkt, att Kankaankylä, som låg blott fyra verst från byn, skulle förena sig om samma skolföretag. Han hade varit för att tala med dem och de hade förenat sig som en man om företaget.

»Men de äro ju finnar», invände tant Hilma.

»Visserligen», svarade prosten. »Men de flesta här i Backböle äro ju ock finnar och många finnas väl icke, som icke äro mäktiga finska språket».

Lilli gaf modren oförmärkt en betydelsefull blick.

»Nej, nog är hela den besuttna delen af befolkningen svensk», sade hon.

»Skolan skulle sålunda bli finsk?», sporde konsul Nackström.

»Nej, svensk-finsk», svarade prosten. »Det vore väl att ställa kyrkan midt i byn».

»Jaa», svarade konsul Nackström, »det blir precis hälften billigare».

Då fröken Lilli gick ut i köket efter modern, begynte hon opponera. Hon förutspådde det värsta. Skolan skulle ju stå under prostens tillsyn och på hans tillskyndan skulle naturligtvis en fennomansk folkskollärare tillsättas. Prosten och magister Noeffling voro icke för roskull så goda vänner.

Då hon efter prostens afresa kom fram med sina oförgrifliga tankar för fadern, svarade han: »Jaså, vi

äro nu åter inne på språkfrågans område, tjih, tjih, det är ock en fråga tjih, tjih».

»Ja visst är det en fråga och det en mera viktig än mången kan tro», envisades dottern.

»Du har blifvit så stridslysten, kära Lilli; jag har redan flere gånger förut sagt det. Hvarför skall man vara så stridslysten? Jag har haft att göra med svekomaner, jag har haft att göra med finnomaner, och jag har funnit, att hvardera äro godt folk. Är karlen svekoman, så må han gärna för mig vara det; är han finnoman, så kan han ock gärna vara det, om han finner nöje däri, jag nickar och håller med bara. Hvad angår det ock mig hvad han är, blott det betalas bara».

»Det må gärna hvar och en ha hvilka åsikter han behagar, men det anser jag orätt att man tillåter förfinskandet af den svenska befolkningen».

»Nå, hvad vill du göra?» svarade konsul Nackström. »Jag behöfver i detta fall icke vara någon profet för att veta, att det ändock går därhän, äfven om jag motsätter mig det. Att det för två byar blir precis hälften billigare att grunda en skola än för en, är ju ett så enkelt räkneexempel, att hvar och en, till och med den enklaste allmogeman, förstår det. Och icke bryr man sig bland allmogen om sitt modersmål».

»Så, så», tillade han retsamt då ingen svarade: Språkfrågan har sålunda ock vunnit insteg äfven i mitt hem. »Så, så!»

Fröken Lilli drog en suck. Jaså, magister Noeffling hade sålunda ej nog af agiterandet inom staden — han utsträkte sin värksamhet ända hit. Han borde mot-

arbetas. Hon tyckte sig nu så väl förstå student Lindström, då han talade om den likgiltighet eller kanske fruktan för öfvermakten, som var utmärkande för den svenska befolkningen i landet. Något borde i alla fall göras till i saken. Men hvad skulle hon, en ung flicka göra? Med fadern var det ej att tala. Modern var äfven mera likgiltig. »Vi äro dock svenskar», sade hon till sig själf, »och det borde vara vår sak att stöda en allmoge, som är okunnig och hållits i okunnighet om, hvad saken egentligen gäller».

Hvad nu? Skulle hon själf gå och tala med allmogemännen i denna sak. Det vore ju att agitera, att upphetsa befolkningen — precis som fennomanerne. Och huru ofta hade hon icke i sitt sinne gillat den stränga förkastelsedom som uttalats öfver dem. Men någonting måste ju göras. Icke kunde hon väl stå och se på, huru för en befolkning, som ej hade en aning därom, och som hon för resten genom språk och härkomst tillhörde, ställes försåt. Var hon icke berättigad att upplysa byinvånarne om hvilka följderna skulle blifva af prostens förslag, om, han lyckades drifva det igenom? Då ingen annan gjorde det, måste hon väl göra det. De, som ville tänka och tala illa om hennes handlingssätt, kunde gärna göra det — hon kände på sig, att hon måste upplysa allmogemännen om hvad saken gälde. Men hvad skulle hon säga dem? Skulle de förstå henne och icke göra henne till föremål för åtlöje.

Hon var ju en ung flicka och fruktade åtlöjet. Hon måste tala med dem. Men hvad, hvad skulle hon

säga dem? Hon satte sig ännu samma kväll ned för att skriva alt, hvad hon skulle säga dem, alt, hvarigenom hon ville upplysa och beveka dem.

»Modersmålet är ju något», började hon, »som för hvar och en bör vara heligt. Hvad är väl mera värdt vår kärlek än modersmålet! Vid modersmålet äro ju våra första och ljufvaste minnen förknippade. Det är det språk, hvarpå vår moders ljufva röst tilltalat oss, det språk hvarpå hon gifvit oss de första lärdomar och lärt oss våra barndomsböner, det är det språk som varit lifvet och själen i hela vår släkt, i hela den folkstam vi genom bördens tillhöra, det är det språk, hvarpå våra store män tänkt oeh skrivit, det är det språk, som öppnat en undervärld af rika bilder för vårt sinne, det är hela literaturen på vårt modersmål, det är hela den andliga utveckling vi tagit i arf, det är kort sagdt det högsta för hvarje människa och därför skola vi åt detta vårt svenska modersmål egna vår bästa kraft och vårt bästa arbete. Och hon erinrade sig slutet af ett gammalt svenskt kväde af följande lydelse:

Folk, som värdigt vårdar gods af fädren gifvet,
Skall ur värsta vända visst dock bärga lifvet.

Skola vi svenskar här i Finland räknas till dem, som icke värdigt vårda gods af fädren gifvet? frågade hon sig själf. Och vi ha dock ett så dyrbart gods oss af fädren gifvet. Må vi ihågkomma, att den rika literaturen, hvaraf Runebergs verk utgöra blomman, är skriven på vårt modersmål, må vi för denna literaturs skull och framför allt för vår egen skull ihågkomma, att »folk, som värdigt vårdar gods af fädren gifvet,

Skall ur värsta vända visst dock bärga lifvet».

Må vi för våra efterkommandes skull ihågkomma, att vi icke slösa bort deras arf. Må vi alltid hafva till ögonmärke satsen:

»Från fäder är det kommet, till söner skall det gå,
Så länge unga hjärtan ännu i Norden slå!»

Men då hon följande morgon läste genom sitt andragande, märkte hon, att hon sett saken i något för idealistisk dager. Icke skulle hon berätta dessa saker med dessa ord åt allmogen. Men huru skulle hon förfara? Hvad skulle hon säga för att blifva förstådd? Hon kände ej så noga befolkningen i byn, men det visste hon, att de ej kände till denna fråga och dess följder för dem i en framtid. De svensksinnade hade ju alltid ansett det för sin plikt att låta allmogen stå utom denna strid. Under hela förmiddagen upptogo dessa saker hennes sinne. Den ena stunden var hon fast besluten att gå, den andra ändrade hon åter sitt beslut. Likaså öfvertänkte hon, hvilka skäl hon skulle anföra mot en svensk-finsk och hvilka för en svensk skola.

Slutligen begaf hon sig ned till byn. Hon gick in till Simosas. Han var byns mest beläste bonde. Modet föll redan betänkligt, då hon kom till trappan. Då hon steg in, var det helt och hållet försvunnet. Blyg och förvirrad hälsade hon, nära nog halft neg. Golfvet liksom brände under hennes fötter. Men den sak, hvars talan hon beslutit att föra, brände dock än mer på sinnet — det måste fram. Hon sade sitt ärende.

»Ja, prosten var ock här för några dagar sedan»,

sade han. »Han lofvade i öfvermorgon hålla stämman med oss och Kankaankylä-boarne.

»Fruktar Ni icke, att skolan blir finsk och edra barn finska inom tio år?»

»Vi veta nog, att det så är, men för oss här i byn är detta en likgiltig sak,» sade han och log.

»Edert modersmål en likgiltig sak?»

»Ja, hvem vet nu här mer så noga, om man är svensk eller finsk.»

»Tror Ni, att alla här i byn äro af eder åsikt?»

»I det närmaste. Vi ha här ej något annat intresse än det för skolan såsom skola — och som det blir jämt hälften billigare för byn att bygga tillsammans med Kankaankylä, förmodar jag, att en sammanjämkning blir möjlig. Kyrkoherden Mömmönlahti lofvade taga alla mangrant upp från Kankaankylä. Också lär frökens fader, herr konsuln, vara af samma mening.»

Hon sade ingenting, böjde hufvudet och gick — med en suck.

Skulle hon ännu våga ett försök? Hon vek in till Tomtbacka, en skämtsam, klyftig bonde, som hon hört några gånger resonnera med fadern.

Då hon inträdde i stugan, var han sysselsatt med att slöjda. Det kom i hans blick något späjande liksom hade han velat varsko sig mot något, men då hon hälsade, ljusnade hans anlete upp. Han lade bort yxan, tog mössan af, gick fram mot henne, bockade sig och sade, frimodig i ton och uppsyn:

»Nå, hvad hörs nu, då fröken gör sig omaket att stiga in under mitt låga tak?»

›Jag tänkte komma hit för att tala litet med värden›.

›Jaså, jaså. Fröken är kanske så god och stiger in i kammaren›.

Han var kort och undersätsig. Då han talade till henne, måste han blicka litet upp och stod med hufvudet bakåtlutadt — så plägade han nästan alltid göra. Hans ansikte var fylligt och de bruna, vackra ögonen spelade lifligt däri. Han var väl sina 50 år redan, något flintskallig, men såg dock helt treflig ut.

Då de kommit in i kammaren, stannade hon uppe vid bordet. Han på ett kort afstånd från henne. Hon kom fram med sitt ärende. Hon ville tala med honom i byns skolfråga, sade hon.

Han log spjufrikt. ›Nå, nog blir det nu skola af, då omnäjdens herrskaper med så stort intresse omfatta saken. Prosten var här om dagen äfven han›.

Hon såg forskande upp på honom. Gycklade han med henne eller talade han allvar? Hon kände af gammalt, att han var en spjufver, ›full af skalkaktighet och dunst›, såsom en af grannarne vid något tillfälle sagt om honom.

Fröken Lilli stod några ögonblick tveksam. Skulle hon fortsätta eller icke? Hon hade en pinsam, tryckande känsla af att hon höll på att göra något orätt. Hon fruktade därjämte att af Tomtbacka-värden bli gjord till föremål för åtlöje. Hon hade hört honom några gånger och visste noggsamt, att han kunde berättas och emellanåt äfven ›skarfvat till litet — bara för rolighets skull›.

Tomtbacka såg hennes tveksamma förlägenhet. Han blef nu helt allvarlig och sade kort och bestämdt: »Ja, gäller det skolans undervisnings-språk, måste jag säga det som jag redan sade åt prosten Mömmönlahti: jag för min del motsätter mig skolans byggande, om icke undervisningsspråket blir svenskt. Jag vill icke gräfvä grop åt svenskan».

»Tack för det ordet», tänkte fröken Lilli säga, men hon tillade endast: »Sådan är ock min mening».

»Nå, aldrig!» sade han, i det han hastigt såg upp på henne. »Prosten sade, att han och konsuln, frökens far, äro af samma åsikt». »Det är ju roligt, att någon äfven håller med oss enkla och enfaldiga bönder», tillade han halft på skämt, halft på allvar.

Fröken Lilli log. »Det är väl ej många lärare, tänker jag», tillade han, »som kunna hvardera språken lika väl — och de som kunna det hafva vanligen gått genom Jyväskylä — vi ha här från vår by en och han är en så stor fennoman — att han icke talar ett svenskt ord, oaktadt han vuxit upp här i byn. Med en sådan lärare skulle icke en svensk-finsk folkskola länge bestå här, innan den blefve helt och hållet finsk. Och jag vill som sagdt ej gräfvä grop åt svenskan. Finska kunna vi för resten alltid lära oss, men glömma vi engång svenskan, som dock är vårt modersmål, är hon för alltid glömd. Den lösa befolkningen är väl merändels finsk, men de äro för det mesta tjänare på de båda herrgårdarna och många bland dem vistas ena året här, det andra uppe — Gud vet hvar. Billigare skulle skolan icke håller ställa sig. Sådana lärare, som

kunna lära på bägge språken äro eftersökta och ha en lön på 2,400—2,800 mk; så hade åtminstone — han nämde den person, som hade utgått från byn, och genomgått Jyväskylä seminarium.

»Ni känner dessa saker mycket bättre än jag», sade hon inom sig glad, men på samma gång brydd. »Sedan jag hört Er, tror jag, att det icke är skäl till oro».

»Icke skulle jag tro det håller», sade han.

På hemvägen stod han för hennes själsöga hela tiden. Hvad han föreföll klok, resolverad och bestämd, utan någon öfverdrift i ett eller annat. Funnes det ett par sådana bönder i hvarje by — då hade man, tyckte hon, ej så mycket att frukta. Just så där öppet, ärligt och bestämdt borde alla svensksinnade uppträda, utan öfverdrifter, fria från vrede och fria från all fanatism. Endast då vi se, att snaran försåtligt utlägges för oss, då skola vi raskt slita af den, innan den drages till om nacken på oss, men vi skola göra det utan att törlora vårt lugn, utan att visa någon bitterhet.

Den pinsamma känslan hade helt och hållet försvunnit. Hända hvad som hända månne. Ståndspersonerna i socknen fingesäga, hvadd eville. Hon ångrade icke, att hon stiftat bekantskap med Tomtbackavärden.

Följande dag höll man stämma. Bönderne stodo med undantag af Simosas mangrant mot prosten Mönmlahtis förslag.

Fröken Lilli var glad, att hon visat Tomtbacka och genom honom allmogemännen i byn, att de hade åtminstone hennes moraliska understöd i striden mot

de män, för hvilkas mening de i främsta rummet böjde sig.

Hon uttalade sin fröjd öfver sakens utgång för fadern.

Konsul Nackström kastade genom sina hornbågade glasögon en hastig blick på dottern; det skälfde lätt i öfre läppen på honom, men så svarade han retsamt: »Jag kan ej förstå, hvarför människorna äro så stridslystna och det rakt för ingenting. Skolan skulle ju blifvit precis hälften billigare, om den blifvit svensk-finsk. Nej, jag kan ej förstå. Det är ju alldeles som man skulle lefva på ett stort dårhus. Vore jag styresman i landet, skulle jag låta inrätta tvänne nya afdelningar på Lappviken — rymliga skulle de alt få lof att vara! — den ena skulle jag inreda för finnomaner, tjih, tjih, och den andra för svekomaner, tjih, tjih, Godt folk för resten — blott de bara betala».

VI.

Det var en vecka senare stadsläkarval i Skråköping. Tvänne unge licentiater hade ansökt tjänsten. Det hade under vanliga förhållanden varit svårt att välja, men valet hade denna gång ett särskildt intresse, som gjorde det för mången lätt att utan vidare bestämma sig. Den ene var nämligen till sin färg i språkfrågan svenskt- den andre finskt-sinnad.

Det var klart, att Noeffling och hans meningsfränder, hvilka småningom under årens lopp allt mer »dragit» finskt folk till orten, skulle sträfva att få en så betydande post som en stadsläkares i en småstad besatt med en finskt sinnad man. Å andra sidan skulle det bli en mönstring af krafterna. Noeffling var otålig att vänta längre. Han kalkylerade om och åter om igen och trodde sig med goda bundsförvandters tillhjälp gå med seger från valurnan. Och vann det finska partiet denna seger, då kunde han småningom också besätta platserna vid stadsfullmäktig- och landtdagsmannaval — mer än en stad i landet hade ju under de senaste åren eröfrats för fennomän.

I valstriden räknade han på följande mer eller mindre säkra bundsförvandter: i främsta rummet nyk-

terhetsföreningen, sedan på en och annan af de i språkfrågan könlöse matadorerna i staden, såsom konsul Nackström samt sist och slutligen på den ringa disciplin, inbördes oenighet och uppenbara likgiltighet, som — så i Skråköping som äfven på andra orter i landet — kännetecknade det svenska folkelementet.

Noeffling hade redan några dagar förut tänkt börja valförberedelsen — men de gamle ledarne uppmanade till försiktighet; inga dundrande artiklar, inga fanatiserande tal — så vanliga på orter, där fennomanin är säker om segern.

Alt skulle gå tyst och oförmärkt liksom i allmänhet detta s. k. mullvadsarbete, som med sådan iver bedrifvits i vårt land under de senaste årtiondena. Det borde icke engång få skenet af en partisak. Nykterhetsföreningen skulle dock sammankallas till extra möte aftonen förut. Rajala och Laiho hade varit ute för att »stöta på» de finska medlemmarna och äfven på andra, som icke antogos sätta sig mot förslaget.

Magister Noeffling var precis på 6-slaget tillstädes och småningom begynte en och en i sender af föreningens medlemmar inträda — sakta och försiktigt liksom bländade af det starka ljuset — drogo de sig tysta utmed väggarna. Men ju längre det led, i alt tätare led rykte de fram och satte sig, nästan trängde sig vid nedre väggen i klunga bakom hvarandra — och då inga platser där mera voro lediga, intogs stolrad efter stolrad högre upp, tils mer än hälften af den stora, rymliga salen var upptagen.

Ordföranden knackade med klubban i bordet.

Dagens stora fråga upptogs af honom och understöddes varmt af magister Noeffling, som nästan alls icke kände till den person han förordade, men dock icke ansåg sig så mycket afvika från sanningen, om han förklarade honom i hög grad sympatiskt stämd mot nykterhets-saken. Under talets förlopp uppstod där liflig rörelse i den täta klungan nere vid dörren. Hufvud sträktes fram mot hufvud under en genomträngande, ifrig hviskning.

Skomakar Eriksson uppträdde. I ett kort andragande framhöll han, att man, då personen ifråga icke tillhörde nykterhetsföreningen, icke borde här upptaga denna fråga till behandling såsom icke hörande nykterhets-saken till.

Noeffling åter upprepade engång till hvad han sagt och de fennomanska talarne idislade samma sak i längre eller kortare andraganden. Likaså sprungo talarne från motsatta sidan idkeligen fram och åter längs samma vippbräde. Det tyktes emot Noefflings förmodan arta sig till en ihållande opposition. Men huru länge skulle de löpa fram och åter längs det korta vippbrädet utan att snafva? Skulle ingen blotta sig? Han satt blott och väntade.

Arbetskarlen Johansson begärde ordet. Noefflings anlete klarnade upp. Han bedrog sig icke. Johansson sade mycket ödmjukt och undergifvet, att han icke kunde annat än motsätta sig förslaget på den grund, att den föreslagna kandidaten var fennoman. Detta var en nykterhetsförening och man borde icke åter indraga andra frågor inom föreningens värksam-

hetskrets — föreningen hade ju redan namn om sig att göra i språkfrågan och borde man undvika äfven skenet häraf.

Magister Noeffling hade just suttit och väntat detta för att genast i grund nedsabla det växande motståndet. Med at rörelse darrande stämman började han sitt andragande sakta och sorgset. Han kände sig i högsta grad pinsamt berörd däraf, att en medlem af nykterhetsföreningen hade kunnat göra denna fråga till en språkfråga. Han tillbakavisade med ädel harm, att så var fallet. Härunder blef hans stämman alt klangfullare, tils han slutligen nära nog rytande, gestikulerande med händer och sparkande med fötterna sprang fram mot den olycklige föregående talaren, som haft för afsikt att »väcka split och tvedräkt» — så lydde orden — inom föreningen. Men han, Noeffling, han skulle nog rycka upp draktänderna!

Och åter sprungo medlemmarna af de olika partigrupperna snält den ena efter den andre utefter samma balanserbräde — så långt det bar utan att vicka — det var ingen språkfråga, alls ingen språkfråga.

Noeffling satt redan och fröjdades viss om en god utgång, då åter skomakar Eriksson anhöll om ordet. Kort och bestämdt framhöll han nästan ord för ord, hvad tidigare arbetar Johansson sagt och det med en beslutsamhet, som visade, att det han sade var noga öfverlagdt och att han icke tänkte taga ett ord tillbaka af hvad han sagt. Till slut föreslog han, att man, därest man icke i godo kunde komma öfverens — gång på gång hade under vinterns lopp fennomanins

bockfot stuckit fram — skulle nedsätta en komité för att uppgöra boskilnad mellan de tvänne språkgrupperna — detta medan det ännu kunde ske i godo och med vänskap.

Denna gång kände Noeffling sig icke mera pinsamt berörd. Men Laiho fann sig föranlåten att vederlägga talaren. Vederläggningen bestod i ett idislande af Noefflings tidigare andraganden. Han gjorde det än mer oklart och sväfvande. Antingen det nu var därför att han stod ansikte mot ansikte med mästartaren eller därför att han helt och hållet plöjde med Noefflings kalf, eller därför blott, att han kände, att de hvardera drefvo ett falskt spel — alt nog det fans ingenting af den säkerhet och öfvertygelse, som annars ofta nog plögade karakterisera hans oklara och tokroliga andraganden. Det ljöd tonlöst och matt och öfver hans drag hvilade ett nervöst leende, som spelade mot hans vilja i de mest olika riktningar i hans ansikte. Noeffling undvek att se honom i ansiktet och de stodo i detta ögonblick som i tablå — tablån föreställande tvänne af Roms augurer.

Sedan olika talare ännu upprepat mer eller mindre af det redan sagda, uppsteg helt plötsligt herr Noeffling och tog till ordet. Hans anlete strålade, hans ögon glänste af öfversvämmande välvilja och kärlek till sina medmänniskor, då han sade: »Ju längre jag suttit här och hört på de olika talarne, desto tydligare har jag funnit, att vi i grund och botten alla äro temmeligen af samma åsikt, ehuru vi icke rätt förstått hvarandra». Och som slutföljd af denna märkvärdiga

inledning föreslog han därför välvilligt, att man utan vidare skulle uttala sig för hans förslag.

Skomakar Eriksson steg åter upp och sade, att han kommit till rakt motsatt åsikt och det alt tydligare och höll han ytterligare på att de borde skiljas i godo, ifall de icke kunde komma öfverens i godo.

Slutligen kom det till omröstning. Jag vill här förbigå de volter och tankesprång den ädle, varmhjärtade Noeffling gjorde vid omröstningspropositionens eller rättare propositionernas uppställande. Jag vill blott tillägga, att han förde striden med samma ädla vapen som hittils och tydligen lade i dagen för sina olärda motståndare, hvartill latinläsning och lärdom i allmänhet var bra.

Emellertid blef hans förslag med stor majoritet förkastadt; hvarpå Noeffling alltid lika ädel och lika ridderlig steg upp och med glädjestrålände ögon lyckönskade föreningen — till segern.

»Det lär pågå en fennomansk agitation här?» sade Chefen, då han på valdagen mötte student Lindström.

»Så ljuder det».

»Har man icke satt i gång någon motagitation?»

»Nog borde man åtminstone göra det; adjö, adjö», sade Lindström leende och begaf sig med raska steg vidare.

Chefen, som märkte att Lindström själf var stadd i liknande ärenden, log sitt fina leende. »Ja, de människorna! de människorna!» sade han och gick hem.

Timmen för valets början var slagen.

En och annan begynte redan komma upp till rådstugan.

Herr Noeffling hade ställt sig vid ingången till rådhusalen för att stärka de vacklande i deras tro och utdela trykta lappar åt dem, som möjligen kunde befinnas mottagliga.

Han hade dock emellertid knapt hunnit fatta posten, förrän student Lindström stannade på andra sidan af dörren och begynte ifrigt leta efter något i barmfiskan. Noeffling kunde redan af det yttre se, att han hade valsedlar. Det var förargligt, men hvad stod att göra. — Den som vill göra »geschäft», får alltid vara beredd på konkurrens.

Lindströms närvara besvärade Noeffling — — men han log blott och försökte vara vid godt lynne. Engång sprang han nedför trappan en röstegande till mötes, men hade genast student Lindström hack i häl efter sig. Den kommande som visades så stor uppmärksamhet var blott åkare i staden, men på samma gång gårdsägare och medlem af nykterhetsföreningen. Noeffling hade icke tidigare påträffat honom — var häller icke fullt säker på honom, men ville i alla fall försöka lämna honom en af de trykta lapparna.

»Det är ovanligt lifligt deltagande i valet i dag», påbörjade Noeffling.

»Nå, när e' gällér live?» svarade denne klipskt.

»När det gällér lifvet», upprepade student Lindström och hade ofantligt roligt.

Vitzen gjorde stor lycka. »När det gällér lifvet, när det gällér lifvet», ljöd det från man till man och framkal-

lade emellanåt hela vågor af undertrykt godt skratt. De böljade uppför trapporna in i sessionssalen, så in i sidorummen, där blefvo de liksom kondenserade och böljade tillbaka ut genom sessionssalen och korridoren och trapporna ut i staden — åt alla håll. »När det gäller lifvet, när det gäller lifvet», hörde man än här, än där upprepas.

Man lade i arbetarens fyndiga svar en djupare betydelse än det i och för sig ursprungligen innebar. För kommunens svenska befolkning stod i dessa få ord tecknad hela den vidtomfattande strid, som än rytande och öppen som stormen, än tyst och arbetande i mörkret som mullvaden, pågick nästan öfveralt i landet och hvars slutmål var den svenska språkstammens förfinskning. Man såg huru fennomanin öfveralt trängde svenskheten på lifvet — och på de flesta orter med större krafter och äfven större framgång än här i det i grund och botten svenska Skråköping. Detta var blott en liten svallvåg. Här skulle det väl icke gå — än åtminstone. Men på andra orter lyckades noefflingarne nog bättre. Man såg i andanom detta rastlösa, ihållande undermineringsarbete, denna än tysta, än larmande strid, som gälde den i landet vidtkring spridda svenska befolkningens vara eller icke — vara. Här och där sviktade man redan och fick med eller mot sin vilja böja sig för den kompakta majoriteten och dess åsikter. Skulle svenskan kanske här också duka under? Nej! Icke ännu åtminstone! »När det gäller lifvet», ljud maningsropet och stora skaror strömmade upp till rådhuset. Hvardagsklädda arbetare, magra och lätta små-

handtvärkare, skräddare och skomakare med inåtvänd blick och betänksam uppsyn, vaggande stormodige sjömän, glada sjökaptener med skälmen i ögonvrån och glåpordet på tungan, köpmän med brådskande steg och gentlemannahållning, lätt slängande med armarna likasom för att hjälpa till — en vana, som de förvärfvt under trippandet bakom disken, värdshusvärdar med lätt struttande kyparsteg, präster, allvarliga som spanska grander och magra skollärare än med, än utan trykta valsedlar, alla tågade de upp för att ned läggasin röstsedel i valurnan.

Hemma hos konsul Nackström gick fröken Lilli i nöd och vända. Hon måste nödvändigt ha sin fader upp att rösta — på de svensksinnades kandidat — men huru få honom att göra det? Hon berättade honom åkarens svar till magister Noeffling: »När e' gäller live»; men fadern senterade icke alls vitzen.

»Hvad för slag? Gäller lifvet? Idel tomt prat, munväder och stora ord utan alt innehåll».

Han tände sin cigarr, sträkte sig ut öfver pulpeten, blåste ut röken i hvirflar och följde med huru rök-hvirflarne vidgade sig alt mer och mer, tils de slutligen upplöste sig bland de öfriga röklagren, som hvarfals lägrade sig i rummet ofvanom hvarandra.

»Nå, men tänker pappa alls icke gå upp att rösta?» sporde fröken Lilli efter en stunds tystnad.

»Jaha, visst tänker jag det; den som nu bara visste på hvem man skall rösta?»

»Nå naturligtvis på» — hon nämde namnet på de svenskt sinnades kandidat.

»Hvad är det så naturligt», svarade fadern. »Jaså», tillade han retsamt. »Det är sålunda de svensksinnades kandidat — då vet jag — då skall jag rösta tvärtom. Jag brukar alltid rösta med det parti, som icke varit på agitation hos mig».

»Nej, pappa får icke göra det, pappa får icke; jag skall aldrig säga ett ord mera; hvem visste nu ock, att det skulle vara agitation, då en dotter säger åt sin far, på hvem *hon vill*, att han skall rösta».

»Visserligen är det agitation och det höjden af agitation till ändå», sade han leende, tog sin hatt och gick.

Då han kom uppför rådhustrappan såg han handlanden Gorjatschin, illa ansatt af Noeffling på ena sidan och Lindström på den andra.

»Riktigt i röfvarhänder», ropade han skrattande.

Stackars Gorjatschin var ock i valet och kvalet. Klockan 7 på morgonen — »då fan ännu knapt fått förskorna på sig» — hade Noeffling varit hos honom och då hade han i sitt hjärtas välvilja lofvat rösta på mannen, hvars namn stod på den röda lappen — hvem f—n kunde nu håller misstänka den vackra röda färgen.

»Jej bohu!» hade han upprepade gånger sagt. »Jej bohu! jag röstar på honom!» Men så kom Lindström kl. 9 och förklarade, att det var för stormsplittergalet. Och då han i samma andedrag gaf sig i väg att räkna upp alla, hvilka skulle rösta på den gula listan, då måste Gorjatschin — hvad kunde han annat — lofva att äfven han rösta med gul valsedel. »Nå, jej bohu! röstar icke jag så!»

Och nu hade han dem bägge här i trappuppgången just då han redde sig att taga fram lappen. »Molemmat laput, minulla on molemmat laput», ropade han och gestikulerade med bägge händerna.

Konsul Nackström kom som en räddande ängel Gorjatschin följde honom helt tacksam in i salen. Konsul Nackström slog sig ned vid bordet och skref på en hvit lapp samma namn, som förekom på den gula valsedeln. Så gaf han Gorjatschin en vink och denna följde exemplet.

Chefen kom slutligen i elfte timmen, välmående, förnöjd och upphöjd öfver småstadsbornas små lidelser.

»Behöfver farbror lapp?» sade Noeffling med sin utomordentliga tjänstfärdighet.

»Ja, behöfver farbror. Här är bara att välja», inföll Lindström.

»Nej, tack, icke behöfver jag», svarade Chefen och log sitt blida, halft öfverlägsna leende.

Sist och slutligen kommo Laiho och Rajala jämte ett par, tre andra af de Noefflingska agitatorerna.

»I elfte timmens sista väkt! Skynden!» manade Noeffling dem, som hela dagen jagat kring staden efter anhängare af den röda valsedeln.

Några minuter efter det desse lämnat in sina valsedlar, slogos dörrarne till och hopsummeringen af rösterna begynte.

De fleste hade gått hem. Blott en och annan intresserad grupp hade stannat kvar och promenerade i rådstugans omnejder.

Man väntade troget en timme. Så kom underrättel-

sen om valresultatet — approximativt taget. De svensktinnades kandidat hade med 4 à 5 gånger större röstantal gått igenom.

Noeffling, den flaxande Laiho och den duglige Rajala drogo sig vid underrättelsen om resultatet bort — tyst och oförmärkt som skuggor.

På andra håll åter såg man öfveralt fröjd och glädje — icke så mycket öfver segern i och för sig.

Saken hade en långt större betydelse. »När det gäller lifvet», upprepade man ännu en och annan gång i staden. Man hade här — liksom på flere andra orter i landet en känsla af, att äfven här gjordes stryfningsförsök mot svenskan. Man hade redan tidigare då och då smått hört glunkas om försöken att underminera svenskans ställning. Nu hade man första gången pröfvat sina krafter och såg, att faran ej var synnerligen stor — åtminstone på en god tid framåt.

VII.

Atgången af stadsläkarvalet hade skingrat det finska partiets illusioner. Noeffling var i hög grad irriterad af sakernas vändning, men beslöt genast att icke låta någon märka, att han lade nederlaget på sinnet. Men det märktes nog. Han, som förut på gatan hälsat till höger och vänster, ja understundom sprungit fram och tryckt handen på någon bekant hjärtligt och innerligt — ett halft dussin gånger — han lade nu i väg snabt, väl icke utmed väggarna såsom den där hade ondt samvete — utan om möjligt midt på trottoaren elegant och ledigt som alltid, dock utan att ha tid att se upp på de förbigående. Endast sina närmaste bekanta gaf han en kort, liten nick, men för öfrigt hvilade hans blick någonstädes i toma rymden. Ville någon visa honom en ironisk uppsyn, kunde han gärna göra det, men Noeffling hade beslutit att icke se det — han var dock en sådan karl, att han gärna kunde sätta sig öfver — ifall han så ville — hvad simpla Skråköpingsbor tänkte eller sade — åtminstone skulle han visa, att det icke det ringaste generade honom.

Det fans dock en Skråköpingsfamilj, hvars tanke om honom han stälde synnerligen högt, ja så högt, att han

till och med förmått sig att i förtrolighet omtala det — och det med den stilla beräkningen, att det skulle inrapporteras till familjen i fråga, hvilket naturligtvis också skedde. Det var till familjen Nackström.

Han hade i allmänhet mycket lätt att bli intim med damerna och han hade äfven blifvit det med Lilli Nackström. Han hade visserligen aldrig kunnat fröjda sig öfver att han gjort något varaktigare intryck på henne. Hon hade visserligen alltid skrattat och skämtat liksom alla de andra, men något vidare var det icke. Han tog emellertid saken lugnt. »Icke går det i vår ännu, men kanske i höst eller nästa vår», hade han tänkt. Men under de sistförflutna veckorna hade han icke stort sett till henne — han tyckte nästan, att hon sökte undvika honom. Han intalade sig först, att han misstagit sig, men så sammanträffade han på en bjudning med henne — och hon visade sig synnerligen kort och fåordig mot det hon förut varit. Han tyckte nästan, att det var liksom hade en frostig, töcknig dimma svept sig om den Lilli, som småningom blifvit honom så kär.

Följande dag beslöt han göra ett raskt slag i saken och som en ung, frisk vind skingra missförståndet, som likt ett töcken lägrat sig emellan dem. Han skulle tala med henne.

Han uppsköt dock detta dag från dag. Slutligen gick han en förmiddag, några dagar före sin afresa, fin och blank i cylinderhatt och svartklädd. Han kände noga familjens vanor och hade hemma suttit och kalkylerat ut, hvilken tid han med största sannolikhet

skulle träffa henne — ensam, eller åtminstone bli i tillfälle att några ögonblick få tala med henne.

Konsuln var lätt att undvika. Sedan han tidigt på morgonen gjort uppköpen på torget, kom han hem och lät tant Hilma gissa, hvad han betalt för den och den saken — han köpte alltid för billigare än andra, och den var en narr, som icke köpte alt, alt efter lägsta notering för dagen och sålde efter högsta. Då han sedan ätit frukost och rökt sin pipa, satt han troget på kontoret ända fram mot middagen. Noeffling kunde sålunda vara säker att icke träffa konsuln hemma och det var dock honom han fruktade mest.

Tant Hilma åter var längre fram mot middagen sysselsatt med matlagningen och skulle väl i början icke visa sig alls och i värsta fall ändock någongång vara tvungen att bryta upp och lämna honom ensam med Lilli.

Det var i denna förhoppning han raskt, nästan i halft språng klef uppför trappuppgången till konsul Nackströms våning.

Han ringde på.

Fröken Lilli kom själf ut i tamburen. Hon tvärstannade, då hon såg, att det var magister Noeffling. Hennes öfre läpp blef krithvit och en lätt blekhet utbredde sig därifrån likt ett ljust skydrag öfver hela hennes anlete. Men det var snabt öfvergående. Hon gick fram, tog beslutsamt nyckeln, vred raskt omkring två hvarf, öppnade dörren och bad honom stiga in.

»Jag kom blott för att af Eder, fröken Lilli, begära en förklaring», började han. Han försökte vara

naturlig och otvungen, såsom alltid — men märkte själf, att han skalf i sitt inre.

»Jaså, var så god och tag plats!» sade hon helt lugnt. Knapt ett spår förmärktes af den sinnesrörelse, som några ögonblick förut aningsfullt genombäfvat henne.

»Tack», svarade han, men förblef stående.

»Jag ville blott», fortsatte han, i det han med arm-bågen tog stöd af en byrå: »Jag ville blott fråga, om jag på något sätt haft olyckan ådraga mig edert miss-hag under senare tider?»

»Jag förstår Er icke? Menar ni, att jag på något sätt varit ogrannlaga eller ouppmärksam emot Er?»

»Nej, fröken Lilli», svarade han nästan häftigt.

Det uppstod en kort tystnad. Det såg ut som hade han gjort allvarliga försök att afgifva någon förklaring, men det stannade blott vid ett hm! och några nervösa rörelser med läpparna».

»Ni menar då, att jag . . . . att jag i allmänhet skulle? — — — I så fall måste jag be om ursäkt, men . . . .», sade hon.

»Nej icke så!» sade han raskt, i det han stolt höjde sitt vackra hufvud. »Ni vill icke förstå mig, fröken Lilli, fast Ni vet huru innerligt — — —».

Fröken Lilli sprang upp liksom hon ämnat fly.

Han borrade sina vackra, bruna ögon i henne, stod en stund tyst, tog sin hatt och skyndade ur rummet liksom för att bärga sin svaghet undan hennes blickar.

Plötsligt hörde hon liksom ett lågt fnittrande utanför i tamburen.

»Skrattar han?» tänkte hon, smög sig sakta till dörren och såg genom dörrspringan ut efter honom. Han stod med ryggen åt henne och strök med näsduken öfver ögonen. Hon drog sig tillbaka och hörde honom efter en stund med eleganta, lätta steg gå utför trapporna. Då han kom ut från gården, gick han förbi midt på gatan med hufvudet högburet och balanserade sin spatserkäpp framför sig, käck och stolt som hade han kommit från ett triumftåg.

Då konsulinnan Nackström några ögonblick här-efter kom in, sporde hon: »Hvart försvann magister Noeffling?»

»Troligen hem», svarade Lilli och för att icke för-råda något för de kloka milda ögon, som hvilade på henne, begynte hon gå i taktsteg på golvet, i det hon hvisslade på: »Ich bin der kleine Postiljon.» Hon hade som liten utfört detta bravurnummer till för-äldrars och släktingars stora förnöjelse och brukade ännu då och då vid godt lynne roa sig själf och andra därmed.

»Hvarför begaf sig magister Noeffling så snart bort?» sporde åter modern.

»Det kan jag icke säga», svarade Lilli.

Detta sätt att kringgå frågan ansåg hon alls icke vara lögn.

»Nå, hvad hade han för ärende?» frågade åter modern med spörjande uppsyn.

»Han hade väl samma ärende som han alltid förut haft», svarade dottern helt likgiltigt, satte näsan upp i vädret och gjorde en tripp omkring rummet, under

det hon hvisslade, knäpte med fingrarna och svängde på sig med själfsvåldigt behag.

Det var följande dag. Chefen hade dessa dagar hållit på att sammanskrifva den sedvanliga årsberättelsen och tillika aflägga redovisning till högre ort. Han var alltid denna tid vid dåligt lynne. Och det var ej att undra på. Dag ut och dag in, år efter år hade han suttit och vaggat i sin gungstol med de långa armarna i kors öfver bröstet, »så gärna folk hos sig» eller vandrade ut på visiter. Tjänsten sköttes af telegrafisterne och han besvärade sig icke stort med annat arbete än att läsa — och det oftast temmeligen flyktigt — dagens tidning (Helsingfors Dagblad). Men så kom det dessa fyra förskräckliga dagar — så lång tid brukade det taga för Chefen — under hvilka han måste ålägga sig strängt arbete från morgon till kväll. I dag hade han arbetat hela dagen — och det var dock först af morgon och afton andra dagen. Han var därför så trött, att han icke ens ville gå till folk. Någonstädes och på något sätt måste han dock få sin långa afton till ända. Han gick till hotell d'Åker, stadens förnämsta värdshus.

På vägen mötte han student Lindström och öfvertalade honom att komma med. De slog sig ned vid ett bord. Chefen var vid dåligt lynne och snäsigt såsom alltid under dessa fyra förskräckliga räkenskapsdagar.

»Nå, hör du», sade Lindström, som fick en viss lust att retas, då han såg, att Chefen lätt kunde fås

att »mässa». »Du har ju alltid och öfverallt tagit parti för Noeffling. Hvad sägs nu om hans dater?» Därpå tillade han, härmande Chefens stora gester och öfvertygande tonfall: »Nog är han ju fennoman; men han är en nobel sådan!»

Det rykte ett par gånger i mungipan på Chefen och han vände sig otåligt om. Efter en stund sade han: »Noeffling är en fantast!»

»Hvaraf man kan se», envisades Lindström, »huru mycket af intrig det kan gömmas äfven hos en fantast.

»Dessutom tror jag icke, att han är fantast; nog är han hällre en modern framtidsman. Emellertid ser det ut som om sanningens hand tungt hvilade öfver honom och hans bragder. Icke har han med sina agitationer härstädes vunnit stort, åtminstone icke något motsvarande sina vidtsväfvande planer».

»Månne icke ändå?» frågade Chefen, i det han fördjupade sig i en tidning.

»Näppeligen! Människor hafva ju affallit från honom, så snart de fått ögonen öppna för det jesuitiska i hans lärosatser om att flertalets modersmål här i landet måste vara allas modersmål; altså den mindre folkgruppens språk ett främmande språk. Han har väl skenet för sig, men så snart folk få ögonen öppna, affalla de nog och de som ej ha mod att affalla, sedan de engång bekänt sig till en politisk troslära, de äro ej mycket värda, ej håller de som aldrig få ögonen öppna».

Magister Noeffling inkom och afbröt samtalet. Lindström tyckte, att han under senare tid fått ett strängt,

nästan argt drag vid mungiporna — han satte det i sammanhang med språkfrågan.

»God afton!» hälsade Noeffling med en sirlig bugning och i en öfverlägsen ton, som han emellanåt och isynnerhet under senare tid plägade antaga mot dem, hvilka icke hunnit så långt i lifvet han tänkte hinna.

Då Noeffling kom och slog sig ned bredvid Chefen, gjorde Lindström sig ärende ut i rummet bredvid, där några herrar spelade biljard.

»Det blir alt mera afskyvärdt ditt agiterande här på orten. En hederlig karl måste ju småningom börja skämmas för dig», sade Chefen — såsom det tyktes Noeffling — helt apropos och slog med de långa armarna ut i luften liksom han velat värja sig för något obehagligt, som trängde sig på honom.

Noeffling log litet och sade, i det han plötsligt blef allvarsam: »Tänk efter litet; förstår du rätt själf betydelsen och innebörden af det du nu sade?»

»Mycket väl; jag både förstår och vidhåller hvad jag sagt. Det är afskyvärdt, det är lika afskyvärdt som om jag skulle fara upp till Jvääskylä som lärare och där nästla in mig hos de från finska hem utgångna eleverne, eller hos de finska talande borgarne och lära dem att förakta sitt modersmål liksom man här tyckes göra det. Ni fennomaner ha i mycket skenet för er. Med stora ord om fosterlandet slån i blå dunst i ögonen på kvinnor och barn, men» —

»Sluta nu! Du förstår dig på att knacka», (magister Noeffling telegraferade på bordskanten) »men det här förstår du dig icke på, det är ingen telegrafapparat».

»Åh, kanske jag har yttranderätt, kanske jag dock har, äfven om jag talar med en så lärd pojkvasker till skolfux. Ty vet! Du är blott pojke ännu, vet du», sade Chefen, i det han steg upp och med sina långa orangutangarmar sträkte sig fram mot Noeffling och klappade honom ett par gånger med de stora händerna om kinderna. Då han såg dennes unga ansikte mellan sina händer, rann det blixtnabt honom i hågen huru Noeffling ofta spelat öfverlägsen emot honom och det gick som en ristning af smärta och harm igenom honom, han kände musklerna fjädra, han reste på sig till sin fulla längd, blodet trängde honom upp mot hjärnan och han skrek till med stentorsstämma: »kanske du dock låter en gammal man tala, kanske du dock låter».

Lindström och de öfriga biljardspelande kommo ut och då de sågo Chefen så rasande, hastade de till för att afhålla honom från en obetänksam handling, som kunde få nog ledsamma följder.

Noeffling steg upp och gick och då först lugnade sig Chefen småningom; men då kom med detsamma ånger och skam öfver honom. Han, som alltid varit den smått sirlige, städse artige Chefen af gammaldags gustaviansk snitt, grämde sig öfver att han låtit vreden så öfverrumpla sig. Han visste efteråt icke rätt hvad som hade gått åt honom. Aldrig hade han i sin tid så farit ut mot en människa, bedyrade han. Lycka blott att han icke slagit; det hade varit hardt när, att han gjort det. Å andra sidan kunde han dock icke dölja för sig, att han tillika kände en viss stilla, hem-

lig glädje. Han hade för några ögonblick känt, att han ännu hade lif i hvarje fiber, att han trots åren och den kala hjässan ännu var ung. Ung, ung jublade det inom honom på samma gång han kände ett innerligt behof att bedja Noeffling om förlåtelse, icke för de ord han sagt, men väl för sättet, hvarpå han sagt dem »i ett olyckligt ögonblick».

VIII.

Magister Noeffling var resfärdig, beredd att lämna orten — för alltid. Han hade hälst önskat ha saken så stäld, att han kunnat fara liksom blott på sommarkondition. Han hade då icke behöft göra afskedsvisiter hos sitt vidsträktade umgänge. Han hade småningom gjort visiter öfveralt i staden och måste nu öfveralt på afskedsvisiter. Dessa hade han dock i dag gjort undan med stor talang. Så i familjer, som saknade honom, som i dem som uppbjödo all sin förmåga för att visa, att de saknade honom som ock i dem som i blick och bemötande om icke i ord läto honom se, att de togo honom från den löjligen sidan och alls icke skulle komma att sakna honom — öfveralt hade han visat samma oskuldsfulla uppsyn och varmt strålande blickar. Nu var det öfverståndet och han kände en viss fröjd, parad med ett doft inre hat mot hela orten.

Rajala och Laiho och några andra af hans vänner voro närvarande för att hjälpa honom vid flyttningen och än en gång trycka hans hand.

Rajala bar ut korgen, innehållande »anteckningarna», stoffet till doktors- och professors-disputationerna. Den var i hög grad lätt. Rajala vägde den på yttersta spetsen af lillfingret och det rann honom i hå-

gen något, som han äfven förut tänkt — att det icke skulle blifva några disputationer af dessa anteckningar, ty de voro så lätta. Han visste väl, att sådana sakers värde icke dömdes efter vikt; men icke förty kom han i tanken tillbaka igen till, att det ej gärna kunde blifva något däraf, ty de voro så lätta. Nej, det gick tyvärr icke så lätt för hvar och en att bli något utöfver det vanliga. Visserligen hade Noeffling låtit påskina, att hvem som hälst kunde bli en stor man; — att sålunda han själf också nog kunde bli en stor man — men icke gick det så för hvar och en häller.

Af Laihos perpetuum blef det häller intet — och föga skulle han häller bli något stort på något område, oaktadt han alt ännu emellanåt kollrade om något dylikt. Noeffling blef väl det knappast häller, kanske ändock. Han själf åter blef hvad han blef — han hade aldrig häller gjort sig några synnerliga illusioner, åtminstone hade han aldrig låtit någon annan veta det.

Rajala gör dessa reflexioner, under det han bär ut korgen och binder den bak på vagnen.

Noeffling skakar hand med vännerna och stiger upp i vagnen, som begynner rassla fram öfver gatans stenläggning. Några promenerande vända sig till hälften om och stanna, såsom småstadabor det pläga — för att betrakta den från orten afresande.

»Eläköön!» ropa vännerna energiskt, nästan för energiskt, nästan som vid tillfällen, då medlemmar af det finska partiet söka dominera, ehuru de äro för få till antalet närvarande.

Noeffling känner något liknande, han slår med pa-

raplyn kusken i ryggen; denne klatschar till hästen, som till svar vresigt viftar med svansen och så bär det af längs stadens hufvudgata ut mot tullen. Egen- domliga känslor kämpa denna stund i magister Noefflings bröst. Det är saknad, parad med missräkningarnas och de svikna förhoppningarnas bitterhet. Visserligen hade han icke länge tänkt stanna kvar på orten, visserligen hade han antagit denna tjänst blott för att den var en god »operationsbasis», hvarifrån han småningom skulle hinna till ärones höjder. I allmänhet hade ju framtiden, då han kom till orten, strålat emot honom i icke mindre mångskimrande färger än Muhammeds himmel. Han drömde då om stordåd. De lätt gjorda »anteckningarna» voro visserligen icke så betydande, det visste han nog. De skulle ock blott förskaffa honom en doktorshatt, kanske blefve han med deras tillhjälp äfven professor. Men detta var icke målet. Nej, hans disputationer skulle blott tjänstgöra som simpla trappsteg, uppför hvilka han skulle klifva upp till sin egentliga värksamhet.

Han skulle bli statsman!

Huru annorlunda syntes icke honom sakerna nu! Han hade småningom begynt misstänka att trappstegen voro så svaga, att de icke engång kunde hålla att stiga på — och därmed voro drömmarne att kunna klifva öfver dem — slitna i sär — som dimmor af en frisk, uppblåsande sydvästvind. Och så, så hade han temmeligen grundligt misslyckats här i Skråköping! Genom alla dessa känslöstämningar tonade dessutom visserligen ej så mäktigt, men dock oafbrutet i

kapp med kurirklockans klang, att han för alltid — utan tvifvel för alltid — reste bort från henne, med hvilken han velat förena sig för lifvet.

Nära tullen mötte han Lindström och Chefen och kunde knapt undertrycka en kötted.

Så skulle han ock hafva otur! Hvem hin förde dem just i hans väg. Af ingendera hade han bedt farväl. Lindström kunde han ock gärna negligera, men värre var det med Chefen — en sådan konvensansmäniska och dessutom — säge hvad man vill — en så fin karl.

Då han kom fram till dem, lät han stanna hästen, hoppade ned och tog afsked af Chefen — och äfven af Lindström.

Lindström skakade Noefflings hand à la Noeffling — $\frac{1}{2}$ dussin gånger och sade: »ja, tack nu så mycket för hvad du värkat här på orten».

Chefen log sitt intelligenta leende.

»Ja, ja», gentog student Lindström med komiskt allvar. »Jag säger det af uppriktigaste hjärta. Ingen skulle såsom du kunnat väcka den svenska befolkningen här på orten».

»Det där hade du alt i tysthet kunnat fröjda dig öfver», sade den godmodige Chefen, efter det Noeffling vred sprungit upp i sitt åkdon.

Men då han kom utom tullen, knastrade det till i hans tänder liksom man brutit af ett knippe pärtor och han vände sig om i vagnen och höjde sin hand mot staden liksom hade han hotat den.

Ännu en gång skulle han bli uppehållen. Många visste ju, att han skulle resa på eftermiddagen.

Där gick Agnes — hon var ute för att promenera. Ja, stackars Agnes! Hon var honom trogen! Hon skulle nog taga hans försvar! Det visste han, att hon mera än engång gjort. Och just därför att han i detta ögonblick kände sig så förhånad, hatad och förtrampad, just därför kände han sig nu så tacksam mot henne. Det var icke blott hjärtlighet, det var nära nog kärlek, som talade ur hans ögon, då han hoppade ned och än engång bad farväl af henne och önskade henne en glad och trefflig sommar, väl vetande att »glädje och trefnad nog fans, där hon fans».

Och så bar det af längs landsvägen mot nya mål och nya öden. Då han hunnit första milen hade han redan glömt Agnes. Men ännu långt senare, — än på bantåget — hörde han ånyo och åter ånyo Lindströms hånande afskedshälsning öfver ångpipans hvisslande, ångpistonens dunkande och vagnshjulens mullrande, han rynkade ögonbrynen och blickade hotfullt åt Skråköping till.

So. skönl. 1.

Allardt

KANSALLISKIRJASTO-KANSALLISKOKOELMA

120 102 1194

B 189

x

